Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Første Peters brev

En bibelforklaring (1903–05)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Første Peters brev* (En bibelforklaring (1903–05)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Første Peters brev 1
543. Overskrift og hilsen. Lovprisning for det levende håpet som de ved troen hadde i vente. Selv om det gikk gjennom prøvelser, hadde de jo fått del i den store frelsen som profetene hadde vitnet om med lengsel, og som englene selv trakter etter å skue inn i (1,1–12) 5
546. Formaning til å feste håpet fullt og helt ved den kommende frelsen og i hellig lydighet huske hvor dyrt de var kjøpt (1,13–21) 9
547. Som gjenfødt ved Guds ords uforfalskede sæd formanes Guds barn til inderlig kjærlighet (1,22–25) 12
548. Et åndelig hus (2,1–5) 14
549. Et hellig presteskap (2,5–10) 16
550. Formaning til en rett holdning mot verden, særlig med de borgerlige grunnforholdene for øye – først forholdet til øvrigheten (2,11–17) 19
551. Hvordan troende tjenere skal forholde seg til sine jordiske herrer (2,18–25) 22
552. Formaning til en hellig ferd i ekteskapet (3,1–7) 25
553. Formaninger til kjærlighet innbyrdes og til mildhet mot motstandere, i det hele til iver etter alt godt, så de lidelsene som kom over dem fra verden, kunne være for rettferdighets skyld og derfor bæres med frimodighet (3,8–16) 28
554. Velsignelsen for Guds barn i å lide uforskyldt, belyst ut fra Kristi lidelse og herliggjørelsen som fulgte (3,17–20) 31
555. Kristi herliggjørelse på jorden og i himmelen (3,21–22) 36
556. «Væpne dere med Kristi sinn!» (4,1–6) 39
557. Formaning til å tjene hverandre i kjærlighet med bønnens sinn, Gud til ære (4,7–11) 43
558. Det rette synet på lidelser for Kristi skyld (4,12–19) 46
559. Formaning til menighetens eldste (prestene) (5,1–4) 50
560. Formaning til ydmykhet og tillit (5,5–7) 52
561. Formaning til fasthet mot sjelefienden, djevelen. Avslutningshilsener (5,8–14) 54
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 57

Innledning til Første Peters brev

Dette brevet nevner apostelen Peter som forfatter. Hans opprinnelige navn var Simon eller Simeon (se 2 Pet 1,1). Han kom fra Betsaida ved Gennesaretsjøen (Joh 1,44) og bodde senere i Kapernaum. Der var han gift og hadde svigermoren sin i huset (Mark 1,29–30). Sammen med faren Jonas og broren Andreas drev han fiske, og i dette arbeidet stod han Sebedeus' sønner Johannes og Jakob nær.

Da døperen Johannes stod fram ved Jordan, ble både Andreas og Peter dratt til ham. Det var her Andreas førte broren Simon til Jesus, etter at han selv var blitt ført til ham sammen med Johannes, den senere apostelen (Joh 1,42). Og det var her Jesus gav Simon navnet «Kefas». Det betyr det samme på hebraisk som «Petrus» på gresk og «klippemann» på norsk.

Etter at han, som det ser ut, en kortere tid hadde fulgt Jesus, møter vi ham igjen i det jordiske arbeidet som fisker. Det avgjørende kallet fikk han ved den underfulle fiskefangsten (Luk 5,1–11). Fra da av fulgte han Jesus hele tiden.

Etter sitt dype fall i yppersteprestens gård og den åndelige gjenreisningen som fulgte, ble Peter menighetens leder gjennom mange år. Slik møter vi ham i Apostlenes gjerninger. Ved Peter ble også den første hedningen tatt inn i Guds rike. I Apg 12 hører vi om hvordan han underfullt ble befridd fra Herodes Agrippas hånd.

Fra da av trer Peter mer tilbake. Hans viktigste livsgjerning, arbeidet med å grunnlegge menigheten, var fullført. Likevel virket han i mer enn tjue år til. Vi møter ham ved apostelmøtet i Jerusalem og kort etter i Antiokia. Der ble han irettesatt av Paulus fordi han sviktet sin overbevisning i fellesskapet med de hedningkristne (se Gal 2). Så hører vi om ham i 1 Kor 9,5, der Paulus nevner at Peter (Kefas) arbeidet for evangeliet på reiser sammen med sin hustru.

Deretter har vi bare brevene hans som vitnesbyrd om ham og fra ham i Den hellige skrift. Tradisjonen (den muntlige overleveringen) har derimot mye å fortelle om ham. En del av det er upålitelig, som pavekirkens sagn om at Peter skal ha vært biskop i Rom i 25 år, fra år 42 til år 67. At dette er et oppdiktet sagn, sier Det nye testamente oss tydelig nok. I år 44 var Peter fortsatt i Jerusalem (se Apg 12), og det samme i år 51 ved apostelmøtet.

Like lite kan han ha vært i Rom i år 58, da Paulus skrev Romerbrevet. Der antydes det ikke med en eneste stavelse at Peter var i Rom. Heller ikke under apostelen Paulus' fangenskap (61–63) hører vi det minste om at Peter var i Rom. En del av Paulus' brev er jo fra den tiden, og i dem nevnes det hvilke mer

framtredende kristne som var hos ham i Rom. Men Peter nevnes ikke. Likevel finnes det sterke vitnesbyrd om at Peter mot slutten av livet har vært i Rom og lidd martyrdøden der. Peter må antas å ha blitt martyr i år 67 eller 68.

Bildet Skriften gir oss av Peters karakter, er bildet av en handlingens mann, rask og resolutt når han trer fram. Da Herren den natten kom gående over sjøen, var Peter straks rede til å gå ut på vannet for å møte ham. Den natten i Getsemane var det Peter som fór løs med sverdet. Den påskemorgenen var det Peter som først løp inn i graven, enda Johannes kom først fram til den. Slik er det tvers igjennom.

Her lå styrken hans, i den raske frimodigheten. Men her lå også svakheten hans. Rapheten slo ofte over i overilelse, fordi han overvurderte sin egen evne. Tydeligst viste det seg den natten i yppersteprestens gård. Ja, lenge etter at han var blitt den store apostelen, viste dette karaktertrekket seg fortsatt, slik som ved den nevnte anledningen i Antiokia (se Gal 2). Og hvis det gamle sagnet har rett, kom denne svakheten over ham enda en gang like før martyrdøden. Han skal da ha flyktet ut av fengselet i Rom og først vendt tilbake for å lide korsets død etter at Herren selv hadde åpenbart seg for ham.

Likevel ser vi Peter reise seg igjen hver gang etter sine fall. Han bøyde seg under Herrens tukt til dypere ydmykhet. Sagnet forteller at han bad om å bli korsfestet med hodet ned, fordi han ikke holdt seg verdig til å henge på korset på samme måte som sin store Herre.

Selv om Herren av og til måtte tale strenge ord til Peter, var det likevel Peter som først i tro kjente Kristus som «den levende Guds Sønn» (Matt 16,16). Og Peter, med sin frimodige tro og sin inderlige, helhjertede hengivelse til Jesus som Messias, ble likevel klippen som Herren grunnla sin menighet på.

Hos Peter ser vi så tydelig at det ikke var «kjøtt og blod», ikke hans naturlige vesen, som på noen måte gjorde ham skikket til å gå foran i menighetens første dager. Det var hans tro, og den alene. Slik er det nok til alle tider. Herren har ofte brukt svært svake mennesker som snublet, til store ting, nettopp fordi de i stadig mer ydmyk tro klynget seg til hans kraft.

Mens Paulus fant frelsen under harde kamper og voldsomme brytninger, ser det ut til at Peter kom mer stille fram til Jesus. Men også Peter måtte senere lære seg selv grundig å kjenne gjennom dype smerter. Sagnet forteller at Peters kinn var merket av to dype furer etter alle tårene han hadde grått over sitt dype fall.

Spør vi hvem dette første brevet hans er skrevet til, svarer overskriften at det er til dem «som er utlendinger og er spredt omkring i Pontus, Galatia, Kappadokia, Asia og Bitynia». Det var altså til kristne i en rekke landskaper i Lilleasia. Det var de egnene der apostelen Paulus hadde fått tenne evangeliets lys.

«Adspredelsen» var et navn som ble brukt om jødene som bodde utenfor Israels land. Men brevet viser tydelig at leserne tidligere hadde vært hedninger. Derfor må uttrykket forstås åndelig. Peter ser de kristne som det sanne Israel, som lever i utlendighet, ennå borte fra sitt rette hjem i himmelen, spredt omkring blant folkene.

Anledningen til brevet er de trange kårene de kristne i Lilleasia levde under. Brevet viser at de måtte lide mye fra hedningenes side. Keiser Neros forfølgelse

av de kristne i Rom hadde gjort stemningen truende også i provinsene. Disse ytre prøvelsene var blitt til indre anfektelser: Var nå også evangeliet de hadde tatt imot ved Paulus, det sanne? Det var jo så mange jødekristne som hadde angrepet Paulus' forkynnelse som altfor frisinnet.

Derfor skriver Peter nå dette ordet til dem til formaning og trøst. Han vil stadfeste for dem, som han selv sier, at «dette er Guds sanne nåde som dere står i» (5,12). De to store apostlene Peter og Paulus var jo helt enige. Peter hadde gitt Paulus «samfunnshånd» (Gal 2,9). Noe av alt det vakre vi har i dette brevet, er at Peter setter sitt segl på sin bror Paulus' forkynnelse for Paulus' åndelige barn.

Grunntonen i brevet er en formaning til leserne om å gi akt på den herligheten de var kalt til i Kristus. De skulle ikke la seg forvirre av at veien til denne herligheten gikk gjennom lidelse i etterfølgelsen av Kristus.

Tvers igjennom merker vi Peters personlighet, den praktiske mannen. Her er svært lite læreutvikling, men desto mer praktisk formaning og trøst. Brevet er gjennomvevd av henvisninger til den gamle pakts hellige skrifter. Det peker også til flere skrifter i Det nye testamente. Vi kan se at Peter har kjent Paulus' brev til efeserne og til romerne, og at han har kjent Jakobs brev svært godt. Disse brødrenes ord har levd i Peters hjerte, selv om brevet hans hele tiden beholder sitt eget preg.

Spør vi hvor dette brevet er skrevet, slutter Peter (5,13) med en hilsen fra menigheten «i Babylon, som er utvalgt sammen med dere», og fra Markus, sin sønn. Spørsmålet er da om dette Babylon skal forstås bokstavelig om det gamle Babylon i Østerland, eller om det er et billedlig navn på hovedstaden Rom. I Johannes' åpenbaring blir Rom kalt Babel, som midtpunktet for verdensmakten. Og det siste er det mest sannsynlige. Etter den eldgamle overleveringen, allerede hos apostlenes læresvein Papias, mente Peter Rom med dette navnet. Og vi vet fra pålitelig overlevering at Markus nettopp var Peters medhjelper i Rom.

Brevet er altså skrevet enten etter apostelen Paulus' død eller før Paulus kom til Rom for siste gang. Ellers ville Peter uten tvil ha hilst fra ham. Vi kan da si at brevet etter all sannsynlighet er skrevet mellom år 64 og 67.

Når det gjelder innholdet, faller brevet i tre rekker av formaninger. Først kommer overskrift og hilsen (1,1–2) og en innledning (1,3–12), der brevets bærende toner blir slått an.

Den første rekken av formaninger går fra 1,13 til 2,10. Apostelen peker på motsetningen mellom lesernes fortid og nåtid. Ut fra den formaner han dem til en ferd i håp, lydighet og barnlig ærefrykt for Gud (1,13–21). Han formaner dem også til innbyrdes kjærlighet, som de som var gjenfødt ved Guds ords sæd, det ordet som også videre skulle være deres næring for livet (1,22–2,3). Til slutt formanes de til i sannhet å gjøre virkelig det hellige forbildet som i den gamle pakt var satt for Guds folk, som «et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk til eiendom» (2,4–10).

Den andre rekken av formaninger går fra 2,11 til 4,6. Den viser hvordan ferden deres skulle være overfor den hedenske verden, slik at fiendenes hatefulle beskyldninger kunne bli til skamme. Apostelen viser hvordan den hellige fer-

den skulle ta form i de forskjellige livsforholdene: som undersått, som tjener og som ektefelle. Han peker på hvordan Kristus gikk gjennom ufortjent, tålmodig lidelse til herlighet, til oppmuntring og etterfølgelse for leserne. Og han advarer mot å la seg lokke av de hedenske omgivelsene.

Den tredje rekken av formaninger (4,7–5,11) peker på forskjellige sider ved kristenlivet. Grunntonen i formaningene er særlig denne: å være rede til å lide og stride i troskap med Herrens gjenkomst for øye.

Deretter slutter brevet med det vanlige etterskriftet, med hilsener og annet.

Dette brevet fra Peter er et rikt og svært velsignet brev som har mye å si til de kristne i alle tider.

543. Overskrift og hilsen. Lovprisning for det levende håpet som de ved troen hadde i vente. Selv om det gikk gjennom prøvelser, hadde de jo fått del i den store frelsen som profetene hadde vitnet om med lengsel, og som englene selv trakter etter å skue inn i (1,1–12)

Om overskriften (v. 1–2) har vi allerede i innledningen nevnt det særpregede navnet på de troende: «utlendinger» som er «spredt omkring». Guds barn er de som her nede bor spredt omkring i utlendighetens land (se 2,11).

Landskapene som nevnes her, er dels kjent fra apostelen Paulus' misjonsreiser. I Galatia arbeidet Paulus jo ikke så lite. Asia betegner hele den vestlige delen av Lilleasia, der Paulus hadde virket, særlig med Efesos som utgangspunkt. I Pontus, Kappadokia og Bitynia hadde Paulus neppe vært personlig, men medarbeiderne hans har sikkert brakt evangeliet dit.

I v. 1 viser Peter både til sin rett til å skrive til dem – han var jo «Jesu Kristi apostel» – og antyder grunnen til brevet, nemlig lesernes stilling som «utlendinger». Å oppholde seg i et fremmed land har sine egne farer. En kan bli utro mot hjemlandet sitt. Eller, hvis en ikke svikter hjemmets seder og skikker, kan en lett få kjenne det fremmede folkets fiendskap. De kristne i Asia hadde fått kjenne både verdens fristelser og verdens hat. Og Peters brev går nettopp ut på å formane dem i møte med fristelsene og trøste dem i møte med hatet.

Har apostelen altså i det første verset betegnet lesernes forhold til verden, så betegner han deretter (v. 2) deres forhold til Gud: De er «utvalgt etter Gud Faders bestemmelse».[1] Det er et salig forhold, som fullt ut veier opp for trengselen i utlendigheten i denne verden. Fra sin side har Gud jo bestemt alle mennesker

[1] NB: «utvalgt etter Gud Faders forutviten».

til salighet (se 1 Tim 2,4). Men med «de utvalgte» menes de som tar imot Guds nådekall, og som Gud derfor også har kjent på forhånd (Rom 8,29).

Derfor føyes det også til: «i Åndens helliggjørelse». Slik betegnes de utvalgte nettopp som de som har gitt Guds Ånd makt i seg til å føre dem inn i hellighet. Det er et liv som alltid sikter mot «lydighet» mot Jesus Kristus, troens lydighet, «og bestenkning med Jesu Kristi blod». Uttrykket «bestenkning med Jesu Kristi blod» peker åpenbart tilbake til forbildet i den gamle pakt. Da ble folket ved Sinai helliget i sin pakt med Gud ved at det ble stenket med offerblodet (se 2 Mos 24,8).

Dette er målet for Guds Ånds arbeid med de utvalgte: å føre dem inn under blodets nåde, som forlater synd, og bevare dem der. Slik ser det altså ut i et troende hjerte som Gud har utvalgt. Der lyder alltid Åndens røst om lydighet mot Jesus Kristus og om å søke sin frelse bare i paktens blod, bare der.

Men over hver den som lever slik «i Åndens helliggjørelse», lyder også den salige hilsenen: «Nåde og fred være med dere i rikt mål!» «Hatet av verden, elsket av Gud» – slik er de utvalgtes kår her på jorden.

Derfor begynner apostelen også med lovprisning for det levende håpet som Gud i sin miskunn har gjenfødt oss til. Hele dette første avsnittet er båret av lovsangens tone. Apostelen visste nok at menighetene han skrev til, sukket under trengsler. Likevel begynner han ikke med klage, men med lovsang. Han vil vise dem hvilken herlighet og lykke som var blitt dem til del som Guds utvalgte.

Han begynner (v. 3–5) med å peke på håpets herlighet, det «levende håp» om den himmelske «arv». Apostelen sier at Gud har gjenfødt oss til dette håpet «ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde» (v. 3). Det ligger i dette at Jesu oppstandelse ikke bare var hans seier, men gjennom det også hans folks seier («Jeg har vunnet – Jesus vant»). Kongens seier er folkets seier. Ved Jesu oppstandelse ble håpets dører åpnet. Fra Faderens høyre hånd sendte den oppstandne Frelseren sin Ånd med gjenfødelsens liv, den Ånden som er pantet på vår arv.

Og hvor herlig denne arven er, som vi ble gjenfødt til (i dåpen vår), vitner apostelen om i v. 4. Det er en arv som ikke kan forgå («uforgjengelig»), mens all jordisk arv forgår. Det er en «uflekket» arv. Så sant som det ikke henger det minste urene ved den, så sant kan den heller ikke tas fullt i eie før av mennesker som Guds verk er fullført i, der den siste syndegnisten er slukket. Og det er en «uvisnelig» arv, og skjønnheten i dens herlighet skal aldri blekne.

Og det er en sikker arv, «gjemt … i himlene». Der ligger den gjemt for alle Guds ærlige barn. En jordisk arv kan mistes før en har fått den i eie. Men denne arven kan ingen tyv få makt til å stjele, så sant vi selv ikke svikter. Vi kommer til å tenke på apostelen Paulus' siste ord, ordet om rettferdighetens krans som «ligger … rede» for ham (2 Tim 4,8).

Ja, den ligger der – for dem som ikke svikter. Men makter vi da å holde stand inntil enden? Slik har mangt et Guds barn sukket. Og slik sukket sikkert også apostelen Peters lesere, som var omringet av den hedenske verdens fristelser og forfølgelser. Men det som vår makt ikke makter, det makter Guds makt. Det er trøsten apostelen har til dem (v. 5): «I Guds kraft blir dere voktet ved troen til

den frelse som er ferdig til å bli åpenbart i den siste tid.»[2]

Guds kraft er vårt skjold og vern, de murene (Jes 26,1) som Guds folk blir vernet innenfor, til den salige stunden bryter fram da frelsen skal åpenbares i sin herlighet. «Ved troen», står det. Troen er betingelsen for at Guds kraft kan verne oss.

Fra v. 6 til v. 9 ser apostelen på lesernes trange ytre kår i nåtiden. Men han oppfordrer dem til å la håpets solstråler fryde hjertene deres allerede nå, selv om de «om så skulle være», om det skulle behage Gud, måtte «en liten stund» ha sorg «i mange slags prøvelser».[3]

Disse prøvelsene hadde jo også et gledelig formål. Selv om verden og djevelen ville friste dem ved dem og tenkte ondt mot dem gjennom dem, hadde Gud bare fredstanker med dem. Gjennom trengselens ild ville han gjøre troen deres til en fullt prøvet og lutret tro, en tro som kunne bli «til lov og pris og ære ved Jesu Kristi åpenbarelse», først og fremst til ære for Gud, men også til herlighet for dem selv.

De måtte ikke undre seg over at troen deres måtte i smelteovnen. Prøvelsene er for troen det ilden er for gullet. Jo mer dyrebart metallet er, desto mer omhyggelig arbeider en med å rense det for alt slagg. Men troens gull er «langt mer kostbar enn det forgjengelige gull» (v. 7). Slik måtte også prøvelsen, rett forstått, bli en kilde til fryd for dem.

Og selv om de ennå ikke kjente Jesus Kristus, han som de lengtet etter å se åpenbart, ved å skue ham med det legemlige øyet, så «elsket» de ham jo likevel og «trodde» på ham. Og de frydet seg i livet med ham med «en usigelig og herliggjort glede» (v. 8). Ja, hvert Guds barn kjenner jo allerede her nede i trengselens dal den himmelske gleden ved i troen å eie Jesus, en glede som står langt høyere enn all jordisk glede.

Så har da Gud allerede her nede gitt sine troende en rik herlighet. Og denne gleden er et pant på at vi er på vei til å nå «endemålet for deres tro: sjelenes frelse», den fulle, evige, herlige frelsen (v. 9).

For å vise dem enda mer av herligheten i denne frelsen peker apostelen (v. 10–12) videre på hvordan den gamle pakts profeter gransket og ransaket om denne frelsen. De profeterte om den lykkelige nådens tid som en kommende slekt skulle få oppleve.

«Kristi Ånd» (v. 11) lyste også i den gamle pakts profeter. I dette ordet fra apostelen er det uttalt at Kristus var til i Israel før han ble menneske. Slik sier også Paulus (1 Kor 10) at klippen som fulgte Israels folk i ørkenen, var Kristus. Alle lysstrålene i den gamle pakt var morgenrødens glans fra «rettferdighetens sol» som skulle gå opp. Det var Kristi Ånd som på forhånd vitnet om hvordan den kommende Frelseren skulle gå gjennom lidelser til herlighet (se Jes 53 og Dan 9,26).

Men av disse ordene om den gamle pakts profeter ser vi at de ikke var viljeløse redskaper for Ånden. De kunne selv «granske» det lyset som ble tent i dem. I Dan 12 tales det nettopp om hvordan mange ivrig skulle granske profetiens ord

[2] NB: «dere som ved Guds makt blir holdt oppe ved tro».
[3] NB: «selv om dere nå en liten stund, nødvendigvis har sorg i mange slags prøvelser».

«inntil endens tid». Profetene visste nok (v. 12) at det var kommende slekter de tjente med sine profetiske ord. De skulle ikke selv oppleve det her på jorden. Men denne herligheten som de lengtet etter, «er nå blitt kunngjort for dere», sier apostelen, «ved dem som forkynte dere evangeliet ved Den Hellige Ånd, han som ble sendt fra himmelen».

«Salige er de øynene som ser det dere ser», sa allerede Herren til disiplene sine. «Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det» (Luk 10,23–24). Ja, lykkelige de slektene som lever i glansen fra rettferdighetens sol, i lyset fra det åpenbarte evangeliet! Den herligheten var blitt de kristne i Asia til del. Og den er blitt oss til del, også oss som nå lever i troen her på jorden.

Og for å vise enda mer av denne herlighetens usigelige verdi føyer apostelen videre til: «dette som englene trakter etter å skue inn i.» Englene står jo selv utenfor frelsen som er stiftet i Kristus, og som gjelder den falne menneskeslekten. Men med tilbedende undring trakter de etter å skue inn i herligheten ved denne frelsen, som er blitt oss til del. Hvor stor er da ikke vår lykke, og det ikke bare i håpet, men også allerede nå under trengslene i jordelivet!

Ja, gleden vi har smakt alt her,
vi vet, er mer enn mødens verd.
Hva da, når vi skal kvede:
nå evig er vår glede!

546. Formaning til å feste håpet fullt og helt ved den kommende frelsen og i hellig lydighet huske hvor dyrt de var kjøpt (1,13–21)

Det foregående avsnittet var båret av lovsang til Gud for det levende håpet om den herlige arven som ventet Herrens folk ved Jesu Kristi åpenbarelse. Apostelen begynner nå dette avsnittet (v. 13) med å formane dem til å «sette deres håp fullt og fast», helt og udelt, «til den nåde» som skulle komme. Jo mindre vi knytter vår forventning til jordens ting, og jo mer vi kan komme bort fra dem og se ut mot den kommende herligheten, desto bedre tak har vi i grunnlaget som det nye, hellige livet skal leves på.

En kristen skal ligne løperen som «binder opp om seg» for rett å kunne haste mot målet. Blikket skal være klart festet mot hjemlandet. Vi må være åndelig «edrue» og ikke la oss beruse av alle de mange tingene i denne verden som sprer og lokker.

Et slikt udelt håp, som ikke er bundet av om dette eller hint jordiske målet blir nådd eller ikke, er en god grunnvoll for den hellige ferden som apostelen nå formaner til (v. 14–16). Han stiller Guds barns ferd i skarp motsetning til den vantro, hedenske fortiden. Den gangen var «lystene» det avgjørende for ferden, men det var også «uvitenhetens» tider. Nå derimot må «lydigheten» mot Faderen, han som de er blitt barn av, være det som bestemmer (v. 14).

Men denne vår himmelske Far, som «kalte» oss, er «hellig». Da må også barna, som av nåde bærer det hellige navnet etter den hellige Faderen, sikte mot hellighet «i all deres ferd» (v. 15). Formaningen begrunnes med det som lød fra Herren allerede til Guds folk i den gamle pakt: «Dere skal være hellige, for jeg er hellig» (3 Mos 19,2 og flere andre steder). I den nye pakts Israel skal målet for den gamle pakts folk nå sin fullendelse. Den tanken møter oss stadig i dette brevet fra apostelen.

Legg merke til ordet: «Hellige i all deres ferd.» Grensesteinene mellom Guds rike og verdens rike settes nettopp ved disse små og likevel så betydningsfulle ordene: «fullt» (v. 13) – «all» (v. 15) – hjertet «helt med» Herren (2 Krøn 16,9). Slik lød det også ved dåpen: «Forsaker du djevelen og alle hans gjerninger og alt hans

vesen?» I Guds rike må vi alltid sikte mot et helt og fullt forhold i hjertet, mot sentrum. «Synd ikke mer!» var Herrens ord (Joh 8,11).

At helliggjørelse i all vår ferd er målet vi må jage etter (Fil 3), begrunner apostelen enda mer ved å vise til at den Gud som troende mennesker påkaller som Far, «dømmer uten å gjøre forskjell, enhver etter hans gjerninger». Vi, den nye pakts barn, kjenner Gud som Far i en langt inderligere betydning enn den gamle pakts barn kunne. Men over det må vi aldri glemme at Gud er en upartisk dommer som ikke ser gjennom fingrene med barna sine.

Nei, hans kjærlighet er ikke en svak og bløtaktig kjærlighet, men en hellig kjærlighet. Derfor forplikter barneforholdet til ham sterkt til hellig lydighet, til å «ferdes i frykt». Det er ikke trellefrykt, men den hellige beven (Sal 2,11) som aldri glemmer at «hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud» (Jes 6,3). Og at vi har vårt borgerskap i himlene og her nede har vår «utlendighets tid», må alltid minne oss om å ha et himmelvendt hjerte. Det skal svare til det hellige målet vi trakter etter, farshuset der oppe, der alt er hellig, slik vår Far er hellig.

Denne formaningen til hellighet i all ferd innskjerper apostelen videre ved å vise til hvor dyrt vi er kjøpt (v. 18–19). Her har vi det store og vakre ordet som Luther bruker i forklaringen til den andre trosartikkelen: «ikke … med forgjengelige ting, med sølv eller gull, … men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam». Så dyrt er vi kjøpt.

Ingenting av det som hører verden til, ikke engang det verden setter høyest, kan kjøpe frihet fra syndens, dødens og djevelens makt. Ikke en eneste synd kan penger gjøre opp for. Men for all verdens synd er det frelse i Kristi blod. For dette blodet er hellig, og det er Gud-menneskets blod.

I den gamle pakt skulle offerdyret være «feilfritt og lyteløst», nettopp fordi det skulle være forbildet på Kristus, det fullkomne offeret (se 3 Mos 22,19–20). Også i Jes 53, der Kristi lidelse blir forutsagt så tydelig, blir han lignet med lammet «som føres bort for å slaktes». Her kan det likevel også være tenkt på påskelammets blod, som Israels folk i sin tid ble frelst ved fra dødsengelen.

Som det de var blitt kjøpt fri fra, nevner apostelen «den dårlige ferd som var arvet fra fedrene». Det vil si den ferden som var gått i arv ved at de nedstammet fra fedrene, ja, også ved fedrenes eksempel: verdenslivet under syndens makt, fullt av formørkede begreper og forvendte seder og skikker, uten hensyn til Gud eller hans vilje. Til alle tider øver det som er overlevert fra fedrene, en fryktelig makt blant verdens barn. «Slik gjorde fedrene våre» – «det er nå en gang skikken». Hvor ofte blir ikke dette satt fram som innvending mot enhver hellig formaning til å vende om fra syndelivet i verden!

Det er bare én ting som kan gi kraft til å bryte disse lenkene, og det er Kristi blod, som frelser ikke bare fra syndens skyld, men også fra dens makt. Syndenes forlatelse ved Kristi blod, gitt i dåpen og tilegnet i troen, gir denne hellige kraften til å bryte med det gamle, forfengelige, tomme vesenet.

Kristus, det sanne offerlammet, var i Guds evige rådslutning bestemt til å fullføre forløsningsverket. Og denne Kristus er nå «blitt åpenbart ved tidenes ende» (v. 20). Tiden fra Kristi åpenbarelse i kjødet som Guds lam, som bar all verdens synd, kalles stadig i Skriften «de siste tider». Dermed betegnes hans

komme som avslutningen på dette verdensløpet, og det aller siste punktet i det er Kristi gjenkomst til dom.

Kristus er altså begynnelsen og enden (Åp 1,8). Men slik er han bare blitt åpenbart «for deres skyld», dere som «ved ham» er kommet til tro på Gud. For de troendes skyld er Kristus kommet i den aller egentligste forstand, for bare for dem blir frelsesverket hans til salighet (se 1 Tim 4,10, der det sies om Gud at han er «alle menneskers frelser, mest deres som tror»).

Kristi oppstandelse fra de døde og den herligheten Faderen har gitt ham, er den grunnvollen Gud har lagt for det levende håpet hos dem som kommer til Gud «ved ham». Derav følger, sier apostelen, at «deres tro også er håp til Gud». Utenfor Kristus er en «uten håp og uten Gud i verden» (Ef 2,12). I Kristus vinner en tro på Gud, men også håp om herlighet hos Gud. Slik apostelen begynte med «det levende håp», slutter han også denne formaningen til å vandre hellig for Gud i en ny ferd med å vise til håpet om herligheten.

547. Som gjenfødt ved Guds ords uforfalskede sæd formanes Guds barn til inderlig kjærlighet (1,22–25)

Deretter går apostelen over til å peke på forholdet mellom de troende innbyrdes. Også på dette punktet måtte alt være nytt. Den naturlige egenkjærligheten måtte «renses» ut av deres «sjeler», og det «ved Ånden», men som en frukt av «lydighet mot sannheten», den lydigheten han i v. 14–21 hadde lagt dem så alvorlig på hjertet. Slik skulle den syndige egenkjærligheten renses ut og gi plass for «oppriktig broderkjærlighet», en inderlig kjærlighet av et «rent» hjerte, renset for urene bihensikter (v. 22).[1]

Også i verden kan det finnes en slags kjærlighet, men «oppriktig og inderlig» er den ikke. Hvor ofte lyder ikke talen helt annerledes bak ryggen på verdslige venner enn ansikt til ansikt med dem! Og hvor mange selviske beveggrunner knytter seg ikke til denne verdens kjærlighet! Det ser en best når en av disse såkalte vennene kommer i nød, når skjønnheten falmer og det ikke lenger er noen fordel å hente. «I nøden skal en kjenne sine venner», lyder også et av verdens ordtak.

Guds barns innbyrdes kjærlighet hviler på et helt annet grunnlag. Den hviler på det salige faktum som apostelen nevner (v. 23–25): at vi sammen er «gjenfødt, ikke av forgjengelig, men av uforgjengelig sæd, ved Guds ord, som lever og blir».

Guds livsskapende ord, slik det møter oss i dåpen så vel som i forkynnelsen, har makt til å skape en ny natur i menneskehjertet. Og dette fellesskapet om livet med Gud kan knytte hjertene sammen til «ett hjerte og én sjel» (Apg 4,32). Ja, det kan binde sammen i en evig kjærlighet, en kjærlighet som «blir» og er «uforgjengelig», slik som ordet som skapte den, og sæden den sprang ut av.

Båndene som forgjengelig sæd kan knytte, de kjødelige båndene som mellom foreldre og barn, søsken, slektninger og landsmenn, har sin betydning. De skal holdes i ære fordi også de er satt av Gud.

Men alle slike bare kjødelige bånd har det felles med «alt kjød» (v. 24) at de er som gresset og som blomsten på gresset. Gresset kan prange vakkert og herlig en tid. Men det går slik det gamle profetordet som apostelen viser til (Jes 40,6–

[1] NB: «Rens da deres sjeler i lydighet mot sannheten til oppriktig broderkjærlighet. Elsk hverandre inderlig av hjertet!»

8), sier: «Gresset visnet, og blomsten på det falt av. Men Herrens ord blir til evig tid» (v. 24–25). Bare det som er knyttet sammen ved kraften i Guds evige ord, står i en evig pakt av kjærlighet.

«Og dette er det ordet som er blitt forkynt dere ved evangeliet», sier apostelen, nettopp dette levende og blivende ordet fra Gud, som har makt til å virke et hellig og evig søskenforhold mellom Guds barn.

At dette evangeliet er forkynt også for oss – for en herlighet og nåde! Ja, salig er hver den som fikk ører til å høre og et åpnet hjerte til å tro dette evangeliet, der blomsten aldri skal falle av og herligheten aldri skal visne!

Se hvor høyt Gud Fader elsker sine,
kaller oss med blide barnenavn!
Må du da ei elske brødre dine,
slutte dem så kjærlig i din favn!

548. Et åndelig hus (2,1–5)

Apostelen hadde i det foregående formant til broderkjærlighet som frukten av gjenfødelsen. I dette avsnittet fortsetter formaningen til slik innbyrdes kjærlighet (v. 1–3). Den kommer med en advarsel mot alt som svekker og krenker broderkjærligheten (v. 1), og med en hellig tilskyndelse til å lengte etter det som kan gi kjærligheten vekst (v. 2–3). Slik kunne de troende bli knyttet sammen til et åndelig hus på grunnvollen Kristus (v. 4–5).

I v. 1 nevner han forskjellige utslag av den syndige egenkjærligheten, som er broderkjærlighetens motsetning: «ondskap», det sinnet som søker å skade nesten for selv å komme fram; «svik og hykleri», som betegner egenkjærlighetens krokveier; og «misunnelse og all baktalelse». Hvor godt kjenner vi ikke alt dette den dag i dag som djevelens angrepsvåpen for å slukke den innbyrdes kjærligheten og så splid mellom de troende! La hver og en av oss holde øye med disse fem giftslangene som nevnes her, og rope til Herren om hjelp til å få knust hodet deres hver gang de stikker det fram i hjertet vårt.

Det beste middelet mot alt dette djevelskapet viser apostelen oss i v. 2: å lengte etter det som kan gi den hellige kjærligheten vekst. Vokser den gode sæden godt til, blir ugresset kvalt. Som næringen broderkjærligheten kan vokse ved, slik det «nyfødte barn» vokser, nevner apostelen «den uforfalskede åndelige melken». Med det mener han tydelig nok Guds ord.

Slik barnet søker næring hos moren som har født det, skal også livet med Gud, som er gått ut fra ordets uforgjengelige sæd, få sin næring til vekst ved det samme ordet. Denne åndelige morsmelken må vi «lengte etter». Den er uforfalsket, fri for alt som kan skade. Den kan gi gjenfødelsens spire den veksten som er nødvendig om den ikke skal dø eller bli en sykelig vanskapning. Den stadige lengselen etter Ordet kjennetegner det Guds barn som er i velsignet vekst. Der hjertet blir tregt overfor Ordet, er tilbakegangen begynt.

Og «så sant dere har smakt at Herren er god», så sant vi har erfart selv at Herren er god og bare vil oss vel (se Sal 34,9: «Smak og se at Herren er god!»), kan det da være annerledes enn at vi må fortsette å lengte inn til hans hjerte (v. 3)! Ordet her minner om Jes 66,13, der Herren sier: «Som en mor trøster sitt barn, slik vil jeg trøste dere.» Moren trøster nettopp barnet ved å gi det næring for livet fra sitt eget bryst (se også 1 Tess 2,7: «som en mor når hun varmer sine barn»).

Nær inn til Herren – det er tanken apostelen nå (v. 4–5) utvikler videre under et nytt bilde. Det er bildet av Herren som «den levende stein», hovedhjørnesteinen, og av de troende som levende steiner som blir bygd opp på denne hovedhjørnesteinen til et «åndelig hus». Dette bildet henger nøye sammen med den foregående formaningen til broderkjærlighet, for steinene i et hus er jo nøye knyttet sammen med hverandre.

Men i dette bildet får apostelen samtidig fram en ny og herlig tanke: at den nye pakts folk skal gjøre virkelig den gamle pakts løfter om Guds folk som templet Gud vil bo i, og om det allmenne presteskapet i Guds folk.

I det følgende har apostelen hele tiden forskjellige ord fra den gamle pakt for øye, der Frelseren nettopp i forbilde blir kalt hovedhjørnesteinen, som «ble vraket av mennesker» (Sal 118,22), «men er utvalgt og dyrebar for Gud» (Jes 28,16).

«Den levende stein» betegner Kristus som den faste klippen som ikke rokkes av angrep, og som kan bære uten å svikte. Det står i motsetning til alt vårt eget, som er som sandgrunn (Matt 7,26). Men ordet «levende» betegner samtidig Kristus som den som gir liv til hver den som «kommer til ham» for å bygge på ham. Han er også den grunnvollen som det med sannhet kan sies om: «Død vil den ei bære.»

De som i ærlig tro blir forbundet med denne levende steinen, blir selv «levende steiner». De blir bygd opp til et «åndelig hus», et hellig tempel som Herren selv vil bo i, og som han vil fylle med sin herlighet.

Bildet av de troende som «levende steiner» er svært rikt. Steinene i et hus har sin innside, sin skjulte side, men også sin side som vender utover. Slik er det også med de levende steinene. Hjertets forhold til Gud er siden mot lønnkammeret. Bekjennelsen utad med liv og munn er siden som vender utover. Steinene hviler på grunnvollen sin. Slik hviler Guds barn på Kristus og kraften i hans nåde. Men steinene bærer også selv bygningen. Slik bærer et Guds barn med på Guds rikes sak.

Steinene henger nøye sammen med hverandre i ring. Slik føyer Guds Ånd de hellige sammen i et hellig fellesskap av kjærlighet. Løse steiner er en uting i en bygning. De hviler ikke fast på grunnvollen, de bærer ikke med, og de støtter ikke de andre steinene. Det er ikke godt å ha løsnet fra den inderlige forbindelsen med det åndelige huset. Løse steiner står i stor fare for å falle helt ut.

Guds Ånd er den store byggmesteren som kan forme menneskehjerter slik at de passer inn i det åndelige huset. I omvendelsens ild blir steinene brent til de får den rette fastheten. Guds Ånd bruker ikke «halvbrente» steiner i det åndelige huset. Bare hjerter som er helt omvendt, kan føyes inn i dette åndelige templet. Hører du da med blant de levende steinene, kjære leser?

Vi er Guds hus og kirke nu,
bygget av levende stene,
som under kors med ærlig hu
troen og dåpen forene.

549. Et hellig presteskap (2,5–10)

I v. 5 kommer en ny tanke til. De troende er ikke bare et åndelig tempelhus som Herren bor i. De tjener også ham som bor i templet, og tjener ham som et «hellig presteskap». Det Israels prester var i den gamle paktens tempel, finner sin åndelige fullendelse i de troendes hellige, allmenne presteskap under den nye pakt.

I Israels tempel hadde prestene rett til å nærme seg Herren og tre fram for ham med offerne, en rett som var nektet alle andre. I den nye pakt er det alle de troende, de levende steinene, som i Kristus har fått adgang til Gud. I stedet for de ytre offerne i den gamle pakt bærer de troendes hellige presteskap fram «åndelige offer», slik det svarer til det åndelige templet vi tjener i.

Likevel ikke noe syndoffer – det er båret fram én gang for alle av vår hovedhjørnestein. Nei, lovoffer og takkoffer (Hebr 13,15), og først og fremst det helofferet som består i å hengi seg selv, for med det følger jo alle andre offer. Disse offerne er «Gud til behag», ikke for det vi yter, men så sant de ytes «ved Jesus Kristus». Alt som bæres fram for Gud i Jesu navn, har hans velbehag for dette navnets skyld.

Dette begrunnes (v. 6) med Skriftens ord om at Kristus er den hjørnesteinen Gud har utvalgt, som bærer Sion, det Sion som står som det hellige forbildet på Guds rike. Det er ordet fra Jes 28,16, som her blir brukt på lignende måte som i Rom 9,33. Den som i tro bygger på Kristus, «skal ikke bli til skamme» (grunnteksten har «haster ikke», eller rettere «flykter ikke»). Denne «æren» tilhører dem som tror (v. 7), slik vår Frelser sier i Joh 12,26: «Om noen tjener meg, ham skal Faderen ære.»

Men når Kristus er den hjørnesteinen Gud har utvalgt, ligger også dommen over de vantro i det. «Bygningsmennene», de ledende mennene i Israel, forkastet denne steinen. Men den har likevel fortsatt å være hjørnesteinen, som ingen kan komme utenom. Vil en ikke bygge på den, blir den hjørnestein på den måten at den blir en «snublestein og anstøtsklippe». Her er ordene hentet fra Jes 8,14, og de minner om Frelserens eget ord i Matt 21,44.

I v. 8 kommer den alvorlige tanken til uttrykk at vil en ikke tro Ordet, da er en av Gud bestemt til å snuble, nemlig mot klippen Kristus. Av ordene i grunnteksten går det klart fram at det de vantro er «satt» til, ikke kan vise til «Ordet», men til å «snuble». Gud har nå en gang bestemt Kristus til hjørnestein. Og i

det ligger at han har bestemt til frelse hver den som bygger på Kristus, men til fortapelse dem som forkaster ham ved ikke å tro evangeliet.

Slik er Guds bestemmelse, og den kan ikke rokkes. Utenfor Kristus er det bare anstøt og forargelse. Den som vil gå Kristus forbi, må snuble, men da hviler ansvaret på mennesket selv. For Kristus eller mot Kristus – det er det avgjørende for tid og evighet. Og i dette spørsmålet kan ingen holde seg nøytral. Hver og en blir nødt til å treffe sitt valg.

I v. 9–10 dveler apostelen ved den æren og herligheten som av nåde er blitt de troendes del. Alt det Gud i den gamle pakt lovet sitt folk dersom de bare ville «høre min røst og holde min pakt», som ordet lød ved Sinai (2 Mos 19,5–6), det har nå den nye paktens troende gått inn til som sin arv. Apostelen nevner det ene store nådenavnet etter det andre.

Kristi troende er en «utvalgt ætt», en ætt som Gud har frelst ut fra verdens vanartede slekt og helliget for seg selv (se 5 Mos 7,6 og Joh 15,16 og 19: «Jeg har utvalgt dere av verden»). Videre er de «et kongelig presteskap», det vil si en presteskare som hører den himmelske kongen til og har del i hans herlighet.

Foreningen av det kongelige og det prestelige møter vi ikke bare her og i 2 Mos 19,6, men også i Åp 1,6: Jesus Kristus «gjorde oss til et kongerike, til prester for Gud, sin Far». Kristus er kongepresten (Hebr 7), og hans troende deler arven med ham.

Det tredje nådenavnet er «et hellig folk», helliget ved «paktens blod» (Hebr 10,29). Og det fjerde er «et folk til eiendom», et folk som Gud i sin dype barmhjertighet kaller sitt.

Fra dette høyt benådede folket skal det stadig lyde en forkynnelse til Herrens pris. Hvert troende menneske skal være med og «forkynne hans storhet, han som kalte dere fra mørket til sitt underfulle lys». Guds folk skal kjennes på at det gir Gud alene æren ved Kristus Jesus for den underfulle frelsen som er blitt vår: at vi er kommet ut av løgnens og syndens mørke, som vi var i av naturen, og inn i Guds lys. Det må være summen av all vår forkynnelse.

I v. 10 understreker apostelen motsetningen mellom lesernes mørke fortid og lyse nåtid. Han viser til ordet hos profeten Hosea (Hos 2,23), et ord som egentlig først gjaldt det forkastede Israel, som Gud igjen ville forbarme seg over. Men apostelen Peter bruker det her, slik Paulus gjør i Rom 9,25, om den tilsvarende stillingen til de tidligere hedningene.

Uten Gud er et folk egentlig et «ikke-folk». Den indre enheten som binder sammen, mangler i alle verdens folk. Riktignok kan det felles fedrelandet og det felles politiske og sosiale på mange måter binde sammen. Men likevel ser vi stadig at splittelsen ryster verdens folk tvers igjennom med klassehat og politisk partivesen. Et virkelig folk med indre, åndelig enhet er bare Guds folk, det folket som har «fått miskunn». Det har i hvert fall de indre forutsetningene for å være et folk i dypeste forstand.

Hvor stor er ikke nåden over Kristi åndelige hus! Aldri får vi forkynt prisen over Guds nåde slik at vi kan si: Nå er det nok. Men la oss øve oss i å forkynne hans storhet, ikke bare med munnen, men først og fremst med livet, så vi kan

bli til ære for hans navn, han som la den store nåden over oss, som ga oss plass i sitt tempel og ga oss lov til å tjene ham der som hans kongelige presteskap.

Stadens grunnvoll fast og ren,
Kirkens hovedhjørnestein
priser vi så gjerne:
det er Herren Jesus Krist,
som urokket står for visst,
faller enn hver stjerne!

550. Formaning til en rett holdning mot verden, særlig med de borgerlige grunnforholdene for øye – først forholdet til øvrigheten (2,11–17)

Med dette avsnittet kommer vi til en ny rekke formaninger. Den første rekken gjaldt de troendes forhold til Gud i hellig lydighet og til hverandre i oppriktig broderkjærlighet. Den pekte også på den herligheten som hvilte over den kristne menighet som fullendelsen av det den gamle paktens menighet var et forbilde på. Nå går apostelen over til å peke på menighetens forhold til den verden som omga den på alle kanter, den hedenske verden.

Verden fulgte de troendes ferd med et skarpt og hatefullt blikk. Overfor den gjaldt det å ikke gi grunn til anstøt, men i det praktiske livet la den se at Guds eiendomsfolk «med iver gjør gode gjerninger» (Tit 2,14). Apostelen legger først (v. 11–12) fram denne formaningen i alminnelighet.

Deretter veileder han de troende til å stå rett for Gud i de forskjellige grunnforholdene i det borgerlige samfunnslivet: øvrigheten (v. 13–17), tjenernes forhold til sine jordiske herrer (2,18–25) og ekteskapet (3,1–7). Så slutter han med en formaning om stillingen deres utad generelt. Han understreker at de kristnes rette stilling mot verden er denne: å lide i stille tålmodighet i etterfølgelse av Kristus, uten på noen måte å tilpasse seg verdens vilje. Denne veien, gjennom lidelse, skulle føre til herligheten, slik vår Frelser også gikk gjennom lidelse til herlighet (3,8–4,6).

Formaningen begynner i v. 11–12 med en hjertelig og særskilt påminnelse til leserne («Mine kjære!»). Han formaner dem til å tenke på at Guds barn her på jorden er «fremmede og utlendinger». Av det følger hellige plikter. På den ene siden gjaldt det å vokte seg for å bli smittet av «de kjødelige lyster», som fører krig her i denne verden og stadig retter angrepene sine «mot sjelen».

Skriften taler ofte om at troende mennesker skal vinne sine sjeler, vinne dem tilbake fra syndens makt (Luk 21,19; Hebr 10,39). Men de kjødelige lystene stormer fram for å fange sjelen, for at vi skal miste den (Matt 16,26), ta skade på den. Derfor må troende mennesker «avstå fra» disse lystene og være på vakt også mot de mest skjulte rørelsene deres i hjertets dyp.

Guds barn skal ikke la seg overvinne av verden. Det er det ene og første. Men det andre er at Guds barn skal søke å vinne verden for Kristus ved en god ferd. Når verden «ser» de troendes «gode gjerninger», skal den bli gjort til skamme i sin baktalelse og komme til å «prise Gud på den dagen når han besøker dem», for det eksemplet de troende ga den (v. 12).

Den hedenske verden den gang var, slik som den verdslige kristenheten i våre dager, flink til å beskylde de kristne for alle mulige misgjerninger. Men hvor godt er det ikke når verdens mennesker i sitt indre blir overbevist om at det de sier om de helliges skammelige gjerninger, er løgn! Da baner de helliges liv vei for Herren. Og når besøkelsens dag kommer, de særlige nådetidene da Guds Ånds kall kommer hjertet nær, da er det en mektig hjelp for verdens barn til å omvende seg at de helliges liv har vitnet klart for sannheten i troen på Kristus.

På den andre siden kan det hindre og forsinke vantro menneskers omvendelse mye når troende mennesker har gitt grunn til forargelse med livet sitt. Men det er Guds folks skjønneste seier over verden når verdens barns baktalelse blir forvandlet til lov og pris for den hjelpen de fikk fra Gud gjennom Guds barns gode ferd.

Men da gjelder det å være på vakt særlig på de punktene der verden er mest ute etter Guds barn med sine beskyldninger. I den gamle hedenske tiden var det vanlig å beskylde de kristne for å være opprørere mot keiseren og øvrigheten. Den avguderiske hyllesten som hedningene viste keiseren, for eksempel ved å ofre til statuen hans, kunne de kristne jo ikke være med på. Det ga ofte anledning til disse beskyldningene.

Derfor gjaldt det at de kristne overalt der de kunne gjøre det med god samvittighet, viste seg som de mest lydige undersåtter under «enhver menneskelig ordning». Det er de ordningene som hører med til et menneskelig samfunnsliv, men som har sitt sanne opphav fra Gud og også er en Guds «skapning» (det er egentlig betydningen av grunntekstens ord for «ordning» på dette stedet). Slik lydighet skulle de derfor vise «for Herrens skyld», dels fordi øvrigheten er av Gud, dels fordi Herrens navn blir æret gjennom de troendes lydighet.

Ordet her minner mye om Rom 13. En slik påminnelse var nødvendig, særlig fordi «kongen, som den høyeste» (v. 13), øvrighetens øverste topp, var en forfølger av de kristne på den tiden Peter skrev brevet sitt. Keiser Nero gjorde det ikke lett for de kristne å lyde ham. Men nettopp «slik er det Guds vilje», og slik skulle de stoppe munnen på «uforstandige og uvitende mennesker» (v. 15): ved nøye lydighet mot rikets «høyeste» (v. 13) og de «landshøvdingene» han sendte ut i romerrikets provinser.

Den borgerlige øvrighetens oppgave var jo tross alt å «straffe dem som gjør ondt», men «hedre dem som gjør godt» (v. 14). De kristne skulle vise at den åndelige friheten (v. 16) som Gud hadde gitt dem, ikke var et «påskudd til å gjøre ondt» og til egenrådighet. De ville være «Guds tjenere» og lyde Guds vilje også der den møtte dem i den øvrigheten Gud har innsatt – så sant denne øvrigheten ikke gikk ut over sin åndelige rett og kom til å stride mot Guds vilje.

Også i våre dager blir Herrens troende ofte beskyldt for å mangle sann kjærlighet til fedrelandet. Det må ikke kunne sies med rette, selv om den hellige

fedrelandskjærligheten alltid vil vise seg noe annerledes enn den verdslige. Det er til ære for Gud og etter Guds vilje når de troende viser seg som de beste undersåtter og trofast passer også sine borgerlige plikter.

I v. 17 samler apostelen denne formaningen sin i fire korte ord. «Vis alle ære», står det. En kristen skal aldri glemme at hvert menneske, også det som er dypest sunket, likevel som menneske har sin verdi for Gud. Vi må ikke forakte noe menneske.

«Elsk brødrene.» Overfor Guds barn kommer den inderlige kjærligheten i tillegg til ærbødigheten for mennesket som sådant (se Rom 12,10, der også «broderkjærlighet» og det å «kappes om å hedre hverandre» er knyttet sammen). Riktignok har vår Frelser lagt disiplene sine på hjertet å elske også fiendene (Matt 5,44). Men kjærligheten til brødrene er av en annen og mer inderlig art, fordi det felles livet i Gud her binder hjertene sammen.

«Frykt Gud, ær kongen!» Disse ordene er et ekko av Frelserens ord (Matt 22,21): «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» Å «frykte» Gud er ikke bare et gammeltestamentlig bud, men også en evangelisk lov, fordi det hører med til det sanne barneforholdet.

Både forholdet til dem som står over oss (øvrigheten), og til våre likemenn, våre medborgere og medbrødre, skal hos Guds barn helliges i gudsfrykt. En slik preken med livet i det praktiske livet er vel egnet til å opplyse verdens uvitenhet om hva levende kristendom er. «Politiet vårt har ikke på langt nær så mye å gjøre som før», sa en vantro herredsfogd med en viss beundring om en by der troslivet hadde hatt stor framgang. Måtte det alltid kunne sies om Guds barn, det én av Danmarks konger en gang sa om de hellige: «Jeg vet at dere er mine beste undersåtter!»

551. Hvordan troende tjenere skal forholde seg til sine jordiske herrer (2,18–25)

Fra det videre området, forholdet til den borgerlige øvrigheten, går apostelen nå over til et snevrere område. Han viser hvordan troende tjenere (i oldtiden «treller») skulle vise sin gode ferd overfor herskapet sitt. Også hos apostelen Paulus finner vi dette forholdet belyst flere ganger, slik i Ef 6, Kol 4, 1 Tim 6 og Tit 2. Her hos apostelen Peter belyses forholdet bare med hedenske, vantro herrer for øye.

Som vi har nevnt i Paulus' brev, ville ikke kristentroen reformere og bryte det bestående trelleforholdet på en ytre måte. Det var innenfra, ved kristendommens stille makt, at det slaveforholdet som fantes i den hedenske verden, litt etter litt skulle forandres på åndelig vis. Derfor alle disse formaningene til trellene om å ta dette forholdet opp i Kristi ånd og sinn.

Hovedpunktet i apostelen Peters formaning på dette stedet er å innskjerpe den rette underordningen for tjenerne: De skal «underordne» seg under herrene sine «og vise dem respekt», ikke bare de «gode og rimelige» herrene, «men også de vrange». De skal altså ikke la sin egen ferd bli bestemt av hvordan herskapet oppfører seg, men bare «av samvittighet for Gud» (v. 18–19).

Og han utvikler videre at nettopp dette «finner nåde», velvilje, hos Gud og da også hos mennesker, når tjenerne for Guds skyld «tåler sorger» (krenkelser) som de lider «urettferdig». For å lide tålmodig når en får straff for sin egen dårlighet, er ingen ros. Men når en lider tålmodig enda en har «gjort godt», og nettopp fordi en har gjort godt, «da finner det nåde hos Gud» (v. 20).

Og nå viser apostelen hvordan nettopp slik tålmodig utholdenhet under uforskyldte lidelser hører de kristne til og i sannhet er Kristi spor (v. 21–23). Og han viser at Kristus ved sin lidelse for oss og sin nådefulle gjerning med oss har vunnet oss kraft nettopp til dette (v. 24–25).

«For til dette ble dere kalt» – med det begynner apostelen sin formaning til å lide på rett måte. Og han viser nå hvordan Kristus ved sin lidelse «for dere» nettopp har «etterlatt» oss «et eksempel» til etterfølgelse når det gjelder slik tålmodig og uforskyldt lidelse. At Kristi lidelse var uforskyldt, går fram av v. 22, av at Kristus var syndfri. Ordene som sier dette, er hentet fra Jes 53,9: «fordi han

ingen urett hadde gjort, og det ikke var svik i hans munn.» I Frelserens hellige og sannferdige spor skulle tjenerne først og fremst søke å følge etter, for at også deres lidelse kunne være uforskyldt.

I v. 23 vises dernest Frelserens stille tålmod under lidelsen, med ord som peker tilbake på Jes 53,7 («han opplot ikke sin munn, lik et lam som føres bort for å slaktes»). Stille overlot Kristus sin sak «til ham som dømmer rettferdig». Han gjengjeldte ikke selv ondt med ondt og brukte ikke skjellsord og trusler mot sine urettferdige motstandere. At Kristus flere ganger forkynte Guds dom over sine vantro fiender, er noe annet enn personlige trusler og personlig hevn.

I v. 24 blir det nærmere utviklet hvordan Kristi lidelse ikke var for hans egen skyld. «Våre synder» bar han, han bar dem «selv på sitt legeme».[1] Ordet «selv» framhever nettopp motsetningen mellom ham som bar syndene, og oss som syndene tilhørte. Han bar våre synder «på sitt legeme opp på treet», korsets harde tre. I dette at han bar våre synder, ligger det stedfortredende. Hans lidelse var i vårt sted (se Jes 53,5: «Men han ble såret for våre overtredelser …»).

Men i dette v. 24 kommer det nye punktet med at hans lidelse ikke bare er et forbilde for oss. Den er også en lidelse som hadde til formål å sette oss i stand til å «dø bort fra syndene og leve for rettferdigheten». «Ved hans sår» er vi blitt «legt» i dobbel forstand: både slik at vi i hans blod har syndenes forlatelse, og slik at vi ved hans sår og død for oss får kraft til et avgjort brudd med synden, så vi kan leve i rettferdighetens tjeneste.

Det er den aller nærmeste sammenheng mellom nåden i syndenes forlatelse og nåden til å forlate selve synden. Det er dette Paulus utvikler så klart i Rom 6 og 7. Der viser han at vi er «døpt til hans død», for at det kan være et dødsforhold mellom oss og det gamle syndens menneske. Frukten av det blir igjen den åndelige oppstandelsen til et nytt liv for Gud i rettferdighetens tjeneste.

Slik er Kristus blitt «en ny og levende vei» for oss (Hebr 10,20). Han viser oss ikke bare den uforskyldte, tålmodige lidelsens vei ved sitt eksempel, men har også ved denne sin lidelse for oss vunnet oss den åndelige livskraften til å gå denne veien i etterfølgelse av ham. Sannelig – det er legedom for våre syke sjeler.

Og hvordan denne legedommen fra Kristi død var blitt deres, viser apostelen i v. 25. Før var de «som villfarne får», slik alle mennesker er det av naturen. Alle våre veier, så lenge vi ikke er kommet til Kristus, er villsomme veier uten mål og mening (se Jes 53,6: «Vi for alle vill som får, vi vendte oss hver til sin vei»).

«Men er nå omvendt (etter grunnteksten egentlig: «har vendt dere om») til deres sjelers hyrde og tilsynsmann.» Ved at vi vender oss bort fra verdens villsomme veier og til våre sjelers trofaste hyrde, han som satte livet til for oss og så kjærlig søkte oss opp, blir hans død i vårt sted til frelse for oss. Gud har føyd sammen omvendelse og syndenes forlatelse.

Av ordet her ser vi at omvendelsen først og fremst betegner den store overgangen fra død til liv. Den betegner noe som kan sies å ha skjedd med de troende, noe avsluttet, ikke noe som skal gjenta seg dag for dag. Men ordet «tilsynsmann» peker samtidig på at alle omvendte mennesker hele tiden trenger den gode hyrdes pleie. «Tilsynsmann» er i grunnspråket det samme ordet som

[1] NB: «han som bar våre synder på sitt legeme opp på treet».

vårt «biskop» kommer av. Vår store Herre vil daglig holde visitas hos oss for å styrke våre sjeler til å leve av hans nåde og til å følge ham etter på kongeveien gjennom lidelse til herlighet!

Gjennom lidelse til seier,
ja, til seier veien går,
går det enn igjennom tårer
og igjennom dype sår!
Gjennom lidelse til seier
syng, ja syng med freidig mot!
Syng om seier midt i kampen
kun i kraft av Jesu blod!

552. Formaning til en hellig ferd i ekteskapet (3,1–7)

Apostelen kommer nå til det tredje av grunnforholdene i det borgerlige samfunnslivet, nemlig ekteskapet. Også på dette punktet var de kristne utsatt for mye kamp, særlig der den ene parten ennå levde i hedenskapet, i vantro mot Ordet. Og det er et slikt forhold apostelen har for øye i formaningen til hustruene (v. 1–6).

At han begynner med å tale til hustruene, kommer av at det er underordningen under enhver menneskelig ordning (2,13) han vil innskjerpe de kristne helt igjennom. Og i ekteskapet er det jo særlig hustruen som har plikten til å underordne seg.

Formaningen gjelder alle kristne hustruer: «underordne dere under deres egne menn». Men apostelen stiller straks fram det skjønne målet som en slik underordning kunne føre til for dem som var gift med hedenske menn. Det er jo ikke tale om å inngå ekteskap mellom troende og vantro, men om forhold der hustruen var blitt kristen etter at ekteskapet var inngått. Da skal det være en mektig oppmuntring for en slik hustru til å stå rett i sitt forhold at hun på den måten kunne vinne sin mann for Herren.

Og apostelen peker her (v. 1–2) på den stille prekenen «uten ord», gjennom et hellig liv i Herrens frykt. Dermed er det ikke sagt at hustruen aldri skal bekjenne sin tro for sin mann med munnen (se v. 15).

Men det viser seg jo så ofte at mellom dem som lever sammen til daglig i et hjem, er det ikke munnens vitnesbyrd, men livets, som gjør utslaget. Og mang en hustru har ved en slik preken overvunnet sin manns vantro. Et kristenliv levd for Herrens åsyn, der hellighetspreget, det rene og sedelige preget, er forent med at en nøye tar alle skyldige hensyn til mannen, er en preken for hjertet som ikke kan overhøres.

I v. 3–4 peker apostelen på hva slags «pryd» kvinnene skulle legge vekt på. De skulle ikke gå opp i den ytre pryden, som verdslige hustruer ofte har det så travelt med for å behage mennene sine. Sømmelighet og anstendighet også i det ytre har sannelig sin betydning (se 1 Tim 2,9). Det er ikke apostelens mening å tale mot det. Men det han vil, er å peke på den indre pryden som det avgjørende, det som troende hustruer skal bruke sin kraft på.

Det indre mennesket, «hjertets skjulte menneske», skal være en troende kvinnes pryd, ved at dette indre mennesket er ikledd «den uforgjengelige prydelse – en mild og stille ånd». Det er et smykke som ikke forgår. En slik mild og stille ånd er «dyrebar for Gud».

Den milde ånden er den som villig tar hensyn til andre og gjerne finner seg i at andre ikke tar hensyn til en selv. En stille ånd er den som uten knurr finner seg i de grensene en nå er satt innenfor. Sannelig er en slik ånd en pryd som alle troende mennesker bør være smykket med. Men det er ingen den kler bedre enn den som står på husmorens plass.

Denne formaningen til de kristne hustruene begrunner apostelen ved å vise til «de hellige kvinnene» (v. 5–6) i den gamle pakt. Hjertene deres var fylt av håpet til Gud. De hadde sin skatt i Gud og ikke i de ytre smykkene, og ut fra et slikt hellig sinn «underordnet de seg under sine menn». Og som et særlig eksempel peker han på Sara, stammoren til det utvalgte folket.

Likesom de troende hedningkristne med rette kalles Abrahams barn (Rom 4,11 og Gal 3,29), slik kalles de troende hustruene særlig Saras åndelige barn, så sant de viser det samme sinnet som hun, som var «lydig mot Abraham og kalte ham herre» (se 1 Mos 18,12). Det er denne lydigheten apostelen her kaller å «gjøre det gode» (v. 6).

Og stod de slik, skulle de ikke «la seg skremme av noe». De vantro mennenes ferd mot sine troende hustruer var nok ofte slik at det kunne møte dem noe skremmende fra mennenes side. Verdens motstand viser seg vel aldri mer pinlig enn når den må oppleves dag for dag gjennom en vantro ektefelle.

Men øvde de troende hustruene seg i å «gjøre det gode», i å vandre stille i lydighet med sitt håp til Gud, ja, da måtte de nok ofte lide for sannhetens skyld. Men de skulle ikke frykte, for Guds velbehag var over dem. Og bare de ville fortsette i det gode sporet, ville Herren stride for dem og gi dem seier til sist.

Apostelen forlater likevel ikke dette punktet om hellig ekteskapsliv uten også å rette en formaning til ektemennene. Også de hadde som troende – og det er kristne ektemenn det her tales til – sin kristne plikt å underordne seg i forholdet til hustruene sine. Her tenkes det altså nå på et ekteskap der begge parter var kristne, begge var «medarvinger til livets nåde».

Mennene blir formant til ikke å misbruke sin styrke og sin ledende plass, men å leve sammen med hustruene sine «med forstand», det vil si med den rette, forstående hensynsfullheten. For det første må mannen aldri glemme at kvinnen er «det svakere kar», som regel av en finere og mer følsom natur. Ordet i grunnteksten betyr egentlig «svakere redskap», idet både mann og hustru blir sett som redskaper for Gud.

Når bare ektefeller, ja, hvert menneske, kjenner seg selv som et redskap i Guds hånd til å tjene Gud og gjøre hans vilje til velsignelse, da vil dette hjelpe til å vise andre medredskaper de rette hensyn. Det vil også hjelpe til å vise hustruen den «ære» som tilkommer henne, som en som er «medarving» til det evige livs nåde. For Gud står kvinnen jo som mannen (se Gal 3,28: «her er ikke mann og kvinne. For dere er alle én i Kristus Jesus»).

Hensynsfullheten er også en Åndens frukt. Den blir lagt særlig mennene på hjertet, med tanke dels på at hustruen er den svakere parten, som det lettest blir begått overgrep mot, dels på at hun i saken om saligheten er likestilt med mannen. Disse to punktene skal mannen alltid ha for øye.

Og apostelen føyer til: «for at bønnene deres ikke skal hindres.» Det tenkes her kanskje på troende ektefolks felles bønn, som er en så stor velsignelse for helliggjørelsen av samlivet. Men hensynsløshet i det daglige samlivet vil ikke bare ødelegge den felles bønnen, men også den enkeltes bønn i lønnkammeret.

Hvor viktig er det ikke å gi akt på dette! Ingen ektemann skal mene at han kan la hensynene fare når han går inn gjennom sin egen husdør, at det ikke betyr så mye hvordan han er mot sin hustru. Tvert imot, jo nærmere forholdet er, desto mer må det våkes, desto sterkere kjennes hver krenkelse. La oss menn ikke glemme det vise ordet fra Siraks visdom: «Vær ikke som en løve i ditt hus» (Sir 4,33).

Her i dette avsnittet er grunnlinjene for et hellig ekteskap trukket opp etter Åndens sannhet. Når hver av ektefellene tar opp den plassen Gud har gitt, og øver seg i å være en velsignelse for den andre parten, da blir ekteskapet helliget til Guds ære.

Deres hus skal dere bygge på Ordets klippegrunn,
så rokkes ei muren i stormværets stund;
der korset står vakt, taper mørket sin makt.

553. Formaninger til kjærlighet innbyrdes og til mildhet mot motstandere, i det hele til iver etter alt godt, så de lidelsene som kom over dem fra verden, kunne være for rettferdighets skyld og derfor bæres med frimodighet (3,8–16)

Fra de mer særlige formaningene går apostelen nå over til å legge dem på hjertet generelt å ha det rette sinnet både innbyrdes og utad. Det er fremdeles tanken fra 2,11–12 som er grunnlaget for formaningen: å gjøre hedningenes baktalelse til skamme ved en god ferd.

At det (v. 8) begynner med en formaning til kjærlighet innbyrdes, til enighet og varm medfølelse med hverandre i all barmhjertighet og velvilje, henger nøye sammen med den formaningen som følger, om å vise et rett sinn mot evangeliets motstandere. At de troende står kjærlig sammen og ikke er splittet innbyrdes, har så stor betydning, ikke bare innad, men også utad.

Vi minnes vår Frelsers bønn om at vennene hans måtte være ett, «for at verden skal tro» at han er sendt fra Gud (Joh 17,21). Kjærligheten mellom de troende innbyrdes har en dragende makt på dem som ennå vandrer i den kalde verden, der en slik kjærlighet mellom hjerter ikke finnes.

I v. 9 vender apostelen igjen blikket mot de troendes forhold til verdens fiendskap. I samklang med Herrens ord fra Bergprekenen (Matt 5,44) om å elske også fiender legger han dem på hjertet «ikke» å «gjengjelde ondt med ondt», men «heller velsigne», også når de møter skjellsord. Dette begrunner han på forskjellige måter.

Aller først ved å vise til at de selv jo var «kalt til å arve velsignelse». Men har vi så ufortjent fått velsignelsens arv fra vår Gud, da må dette sannelig være en sterk tilskyndelse for oss til å dele ut velsignelse også til andre, uavhengig av hvordan de stiller seg til oss.

Og videre viser apostelen (v. 10–12), med ordet fra Sal 34,13–17 for øye, at det følger et lykkelig liv allerede her nede med det å «holde sin tunge fra ondt og sine lepper fra svikefull tale», med ærlig å «gå av veien for ondt og gjøre godt», med å «søke fred og jage etter den», altså med en ferd etter Guds vilje.

Livslede og kjedsommelighet følger med syndens tjeneste. Men vil en ha sitt liv på jorden slik at en kan være glad i livet, da skal en nok erfare at veien dit går gjennom fredssinnet. Det vil ikke hevne seg selv, men har milde og sannferdige ord og et velvillig hjertelag også mot dem som vil en ondt. Dette sinnet kan en bare ha i troen på Jesus, men ved Jesus kan det virkes i oss. Og hvilket Guds barn har ikke erfart at det å gjengjelde ondt med godt, enten i tale eller i gjerning, gjorde hjertet glad og øyet lyst!

Og det ligger igjen i at «Herrens øyne er over de rettferdige, og hans ører er vendt til deres bønn». Herren ser mildt til sine troende når de strider for å vandre rett for ham. Og de merker hans kjærlighet aller mest når seieren var tyngst å vinne. Han hørte kjærlig ropet deres og lot dem smake den stille gleden ved å gjengjelde ondt med godt. «Men Herrens åsyn er over dem som gjør ondt.» Han ser det onde som blir gjort mot vennene hans. Det skal være Guds barns trøst. Fiendene kommer likevel ikke lenger enn Herren tillater dem.

Men det ligger også en advarsel i dette for «de rettferdige» om ikke selv å synde, ikke selv å ville hevne seg («gjøre ondt»). For da svinner gleden, idet lyset fra Guds ansikt må skjule seg og hans tukt ramme også hans barn når de viker bort fra fredens vei.

Og enda en grunn fører apostelen fram for å tilskynde de troende til å «legge vinn på det gode»: Da er det ingen som i virkeligheten kan «gjøre oss ondt» (v. 13). Ofte blir fiendenes hat avvæpnet når deres ondskap blir møtt med godt. Men selv om det ikke skjer, selv om Guds barn må «lide for rettferdighets skyld» (v. 14), er de likevel «salige». Bare det er for rettferdighets skyld vi lider, så har vi jo vår Frelsers velsignede løfte i Matt 5,10–12: «Salige er de som blir forfulgt for rettferdighets skyld, for himlenes rike er deres.»

Under en slik lidelse skal en ikke frykte eller la seg skremme. Vi skal ikke frykte slik de frykter som lever uten Gud i synden. Bare vi tar sikte på å «hellige Gud Herren (andre leser «Kristus») i våre hjerter»,[1] å holde ham fast for hjertet vårt som vår store, hellige Gud, opphøyd over den larmende verden, som den vårt ve og vel i virkeligheten beror på, som den hvis hellige vilje er det avgjørende for oss – da blir vi ikke til skamme, men kan få makt til å overvinne frykten.

Ordet i v. 14 er et ekko av ordet hos profeten Jesaja (Jes 8,10–13), der de troende blir formant til å frykte bare Herren, men ellers ikke gjøre som verden i dens frykt for det som skal komme.

Og denne frimodigheten hos Guds barn skal også gi seg til kjenne (v. 15) i en bekjennelse som er rede overfor enhver som «krever oss til regnskap for det håpet som bor i oss». Nettopp håpet, seiershåpet om salighet hos Gud, blir ofte hardt angrepet av verden, som ikke kan finne seg i at Guds barn er visse på å vinne saligheten. Verden selv har jo ingen visshet. Mot et slikt angrep gjelder det alltid å være rede til forsvar, og det overfor enhver.

[1] NB: «hellige Kristus som Herre i deres hjerter».

Dette utelukker ikke at Guds barn også kan bruke Ordets våpen til angrep (se 2 Kor 6,7, der det tales om «rettferds våpen» både til angrep og forsvar, og 2 Tim 4,2: «Vær rede i tide og utide»). Men til forsvar må vi alltid være rede. Bare må det ikke glemmes at når vi gjør rede for det håpet som bor i oss, må det være «i ydmykhet og med frykt».

Lidenskapelig opphisselse og disputering gagner aldri, men skader bare den gode saken. De mange spissfindige, ofte ertende innvendingene fra motstandernes side må møtes med stillhet. Vi skal bare vitne – med hellig frykt for å komme til å skade Guds sak. Så er det Guds Ånds gjerning å overbevise mennesker.

Men skal vitnesbyrdet ha vekt, gjelder det å ha «en god samvittighet» (v. 16), det vil si at livets vitnesbyrd svarer til munnens, «for at de som laster» vår «gode ferd i Kristus, må bli til skamme» nettopp i det de baktaler oss for. Dette punktet, velsignelsen ved en god samvittighet, blir nå et hovedpunkt i apostelens utvikling i det som følger, fra 3,17 til 4,6. Med det begynte han formaningen om Guds barns stilling overfor verden (2,11–12), og med det slutter han.

Bare slik kan vår tro bli den seier som seirer over verden: når verden må stå til skamme med alle sine anklager. Derfor skal dette være den inderlige bønnen til Guds barn her i utlendighetens land:

Gjør du vårt liv og vandel ny
og våre hjerter rene,
hjelp oss forargelser å fly
og tjene Herren ene,
at vi kan Jesu Kristi tro
for verdens barn, som hos oss bo,
i kristen gjerning vise.

554. Velsignelsen for Guds barn i å lide uforskyldt, belyst ut fra Kristi lidelse og herliggjørelsen som fulgte (3,17–20)

I forrige avsnitt sluttet apostelen med å understreke hvor viktig det var å ha en god samvittighet overfor den vantro verdens baktalelser. Det begrunner han med sannheten «at det er bedre, om så er Guds vilje, å lide når en gjør godt, enn når en gjør ondt» (v. 17).

Den samme tanken hadde han allerede uttalt før, i en noe annen sammenheng (2,20), men der la han særlig vekt på velsignelsen ved å lide tålmodig. Her er det følgene av den uforskyldte lidelsen for Guds barn han særlig har for øye. Han viser hvordan en slik lidelse fører til herlighet (se Rom 8,17, der også lidelse med Kristus og herliggjørelse med ham er knyttet sammen).

For folk flest regnes nok de lidelsene en mener å lide uforskyldt, med urette, som de tyngste. Men sett med kristne øyne er det ikke slik. Det er langt bedre å lide med god samvittighet. Det fører til herlighet. Denne sannheten fra v. 17 begrunner apostelen nå i v. 18–22. Han viser igjen til Kristi eksempel, slik han gjorde i 2,22–23.

Heller ikke Kristi lidelse – «én gang for synder» – var fremkalt av noen skyld fra hans egen side. Han led jo som «en rettferdig for urettferdige». Han led fordi han ville «gjøre godt» mot den falne slekten og gjøre dette store for oss: «å føre oss fram til Gud», bringe oss tilbake i fellesskap med Gud og gi oss adgang til Gud ved å bryte ned skilleveggen mellom oss og ham. Altså led han for det godes skyld, uten egen skyld.

Slik skal de som tror på ham, følge etter ham. Når vi lider for det godes skyld, for vår tros skyld, er det et tegn på at vi står i det rette forholdet til Kristus. At navnekristne slipper en slik lidelse, kommer nettopp av at de ikke gjør det gode og ikke følger Kristus i levende tro.

Men en slik lidelse for det godes skyld er salig. Kristus led og døde én gang for våre synder og var deretter for evig ferdig med lidelsen (se Hebr 9,27–28). Slik er også de sanne kristnes lidelse forbigående. Den varer bare «en kort tid» (se 5,10), så er Guds barn for evig ferdig med å lide.

Det er riktignok den store forskjellen på vår lidelse og hans lidelse for oss at vi med vår lidelse slett ikke kan fortjene saligheten. All vår salighet hviler bare på Kristi lidelse for oss. Det er av bare nåde at de som lider med Kristus, også får del i hans herlighet – men slik er det.

Nå viser apostelen skritt for skritt hvordan Kristi herlighet foldet seg ut etter hans uforskyldte lidelse. Som det første nevner han i slutten av v. 18 at Kristus, etter at han hadde «lidd døden i kjødet», «ble levendegjort i Ånden».

«Kjødet» betegner her den forgjengelige tilværelsesformen, vårt kjøtt og blod, som Kristus hadde ikledd seg (Hebr 2,14). Det var etter denne siden av sitt vesen han led døden og kunne dø, for ved sin død å sone vår synd overfor Gud (Hebr 2,9). «Levendegjort i Ånden» må betegne den forklarede tilværelsesformen som han trådte fram i som den oppstandne Frelseren, med det «åndelige legemet» (1 Kor 15,44). Med det begynte hans opphøyelse, hans tilbakevending til herligheten.

Men nå føyer apostelen noe til (v. 19–20) som gjennom alle kirkens tider har satt mange tanker i bevegelse, og som vi ennå ikke har fått full klarhet over. Hos profeten Jesaja står det: «For over alt herlig er det et dekke» (Jes 4,5). Slik hviler det også et dekke over disse ordene i v. 19–20. At de betegner noe herlig for Kristus, står fast. Men ellers har kirkens menn forstått ordet forskjellig.

Ordet forteller om at Kristus gikk bort i denne forklarede tilværelsesformen, og om en forkynnelse av Frelseren, levendegjort i Ånden. Det var en forkynnelse for «åndene som var i varetekt (i fengsel), de som tidligere var ulydige, den gang da Guds langmodighet ventet i Noahs dager, mens arken ble bygd. I den ble noen få, det er åtte sjeler, frelst ved (eller gjennom) vann».

Det som blir sagt her, står alene i Den hellige skrift. Det finnes ingen andre ord i Skriften som kan forklare oss meningen. Her reiser det seg en hel del spørsmål: 1) For hvem forkynte han? 2) Når forkynte han (før eller etter oppstandelsen)? 3) Hva var innholdet i forkynnelsen hans – var det en forkynnelse til dom eller også til frelse?

Når det spørres for hvem han forkynte, svarer ordet her: «for åndene som var i varetekt». Og som nærmere forklaring føyes det til at det var slekten fra vannflommens tid, den forherdede slekten fra Noahs dager, som trosset Guds langmodighet i 120 år (se 1 Mos 6,1–7). Noen har, ut fra en særegen forklaring av 1 Mos 6, forstått åndene det her er tale om, som de falne englene. Men sammenhengen viser at det må være menneskeånder. Tillegget om ulydigheten i Noahs dager peker tydelig nok på den fordervede menneskeslekten som trosset Gud i de 120 årene.

Noen, blant dem den store kirkefaren Augustin, forstod det om en forkynnelse som Kristus, lenge før han ble menneske, hadde holdt i Ånden gjennom Noah for den ulydige slekten før vannflommen. Da skulle det her bare være tale om en henvisning til det Kristus hadde gjort i gamle dager, og ikke om noe han gjorde etter sin død for oss på korset. De begrunnet denne tolkningen med 1 Pet 1,11, der det står at «Kristi Ånd» hadde talt i profetene før han ble menneske. Slik skulle han altså også ha talt gjennom Noah til den slekten som levde da, og som nå var i varetekt.

Men det står jo slett ikke her. Det måtte i så fall ha vært uttrykt helt annerledes. Her er det tydelig nok tale om noe Kristus gjorde etter sin død, som «levendegjort i Ånden».

Andre, som Luther, forstod det om Kristi forkynnelse ved apostlene. De mente at ordet «i varetekt» måtte forstås åndelig, om det vantroens fengsel som de menneskene apostlene forkynte for, befant seg i. Men det er umulig på grunn av tillegget i v. 20, der det uttrykkelig blir sagt at det var slekten i Noahs dager Kristus forkynte for. Teksten byr oss å forstå det om åndene til dem som omkom i vannflommen. Om disse åndene blir det altså sagt at de er i et fengsel.

Andre steder i Skriften hører vi at det er forskjellige steder i de dødes rike. Det er et paradis der de troende venter på dommens dag (se Herrens ord til den angrende røveren i Luk 23,43: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!»). Men vi hører også om et pinefullt oppholdssted der den rike verdensmannen var etter døden (Luk 16,23). Noe tilsvarende må dette fengselet for åndene fra vannflommens dager betegne.

Når det spørres når Kristus gikk og forkynte for disse åndene, blir det her bare sagt at det skjedde da han var levendegjort i Ånden, altså i den forklarede tilværelsesformen som han viste seg i som den oppstandne. Men om det skjedde før han steg fram av graven, eller i tiden etter at han hadde steget fram av graven som den oppstandne, over det hviler det et dekke som ingen ennå kan løfte.

Så kommer hovedspørsmålet: Hva var innholdet i Kristi forkynnelse? Ordet som her blir brukt for «prekte», betyr egentlig «å være herold», å rope ut noe. Det blir brukt i god betydning om å rope ut et godt budskap, det samme som å forkynne evangeliet. Men det kan også brukes om å forkynne loven og dens dom (se Rom 2,21 og Gal 5,11). Likevel blir det oftest brukt om å forkynne frelsens tilbud.

En hel del av kirkens menn, for eksempel de gamle lutherske teologene, forstod denne forkynnelsen av Kristus som en domsforkynnelse. De mente at sammenhengen her pekte avgjort mot dom: Den forherdede slekten fra vannflommens tid skulle være et bilde på de vantro fiendene som spottet de kristne Peter skrev til i dette brevet. De viste også til 2 Pet 2,5, der slekten fra vannflommens tid blir sett i bildet av en fortapt slekt («de ugudeliges verden»).

I sammenheng med dette forstod de ordet i 4,6 («For derfor ble evangeliet forkynt også for de døde») om mennesker som hadde hørt evangeliet mens de levde, men som nå var døde. De nektet altså på det bestemteste for at Kristus hadde forkynt frelse i de dødes rike. Skriften har jo heller ikke ett eneste ord noe annet sted om noen slik forkynnelse i dødsriket.

Men en kunne nok spørre hva en domsforkynnelse skulle tjene til. Ja, den kunne være en avskrekkende advarsel for dem som nå forherdet seg mot evangeliet, et vitnesbyrd om hva de ulydige har i vente. For det er åpenbart at en slik domsforkynnelse måtte tjene til å øke de fortapte åndenes ulykksalighet. Kristi velde og seiersmakt ble jo riktignok også forherliget ved en slik domfellelse. Likevel kan det ikke nektes at det er noe underlig i at Kristi forherligelse skulle begrunnes ut fra en fordømmelsespreken nettopp over slekten fra vannflommens tid.

Den forståelsen som i kirkens senere tider mer og mer har vunnet fram, er at det her er tale om en evangelieforkynnelse for slekten fra vannflommens tid. For det første hevder en at ordet «forkynne» (det greske *ekeryxen*), der det står alene uten at det blir sagt nærmere hva som blir forkynt, alltid betegner forkynnelse av frelsesbudskapet i Den hellige skrifts språk.

For det andre er hovedformålet i denne sammenhengen å vise Kristi forherligelse, hans seier over døden. Og denne seieren hans kunne jo ikke vise seg kraftigere enn nettopp ved at han til og med kunne gripe frelsende inn i skjebnen til de åndene som ventet på dom.

For det tredje blir riktignok slekten fra vannflommens tid som helhet framstilt som forbilde på en slekt som venter på den endelige straffen på dommens dag (2 Pet 2,9). Men dels kan en ikke tenke seg at alle var like forherdet, dels kan en tenke seg at Noahs forkynnelse kunne trenge et tillegg. For en kan neppe gå ut fra at Kristus ble forkynt klart i Noahs dager. Noe annet var det med Israels barn, som hadde Moses og profetene (Luk 16,29).

En har også vist til Herrens ord i Matt 11,21–24. Der sier Herren at dersom «de mektige gjerningene» som ble gjort i Korasin, Betsaida og Kapernaum, var blitt gjort i Tyrus, Sidon og Sodoma, ville de første byene ha omvendt seg, ja, Sodoma ville ikke ha gått under. Dette har en ment peker mot en mulighet for omvendelse blant disse slektene som er gått bort.

Til sist går det fram av 4,5–6, hvordan en så enn forstår stedet, i det minste så mye at alle må høre Ordet for at Kristus kan holde dom over dem. Det synes jo også å stemme med Guds rettferdighet og hans kjærlighet til sjelers frelse.

Flere har i nyere tid villet slutte videre ut fra dette at evangeliet blir forkynt i dødsriket for alle som ikke har hørt det klart, også innenfor kristenheten. Til det må vi si at ordet her ikke sier noe som helst om det. Å utvikle en slik lære om omvendelse etter døden ut fra dette stedet er å gå ut over det Gud har sagt oss. Det er alltid synd og fører til villfarelse.

Begge de tolkningene som er nevnt, tillegger Kristus en gjerning, en virksomhet i dødsriket etter at han var blitt levendegjort i Ånden, etter at sjelen hans igjen var forent med det åndelig forklarede legemet – enten det var en virksomhet med domsforkynnelse eller frelsesforkynnelse. Men i den aller nyeste tid er det lagt fram enda en tolkning av dette stedet (av den danske prosten P. J. Jensen). Den hevder at det her slett ikke er tale om noen egentlig forkynnelse i ord for åndene, men bare om at Jesus ble åpenbart som den levendegjorte for alle åndene i dødsriket, slik at de kunne se Kristi seier over døden.

Etter denne tolkningen blir v. 18–20 oversatt slik: «For også Kristus døde én gang for synder, en rettferdig for urettferdige, for at han kunne føre oss til Gud, han som riktignok ble drept for kjødet, men levendegjort for Ånden; i den gikk han bort og kunngjorde det – også for de fengslede åndene som var vantro den gang da Guds langmodighet ventet i Noahs dager, mens arken ble bygd …»

Etter denne tolkningen var det Kristus kunngjorde, bare selve det faktum at han var blitt levendegjort og hadde vunnet seier over døden. Og denne kunngjøringen skjedde bare ved at han gikk bort og viste seg for åndene i dødsriket i sin levendegjorte tilstand.

Etter de tre dagene i de avdøde troendes paradis, der Kristi sjel hvilte etter det fullbrakte verket, likesom «de fullendte rettferdiges ånder» (Hebr 12,23), ble han levendegjort (se Apg 2,24: «Ham reiste Gud opp, idet han løste dødens veer. For det var umulig for døden å holde ham fast»). Og etter at han var levendegjort (enten det var før han trådte fram av graven eller etter – om det blir det ikke sagt noe), gikk han og viste seg for alle åndene som dødens overvinner, til sin forherligelse.

Før hadde dødsriket alltid beholdt det det hadde fått. Også de som Kristus vakte opp fra de døde i sitt jordeliv – Jairus' datter, enkens sønn fra Nain og Lasarus – hadde etter en tid vendt tilbake til dødsriket for å vente på den store oppstandelsesmorgenen. Men Kristus sprengte i sin person dødens lenker for alltid. Slik ble han forherliget overfor alle som bor i dødsriket, også overfor de verste av dem, den forherdede slekten fra vannflommens tid.

Det er mye i denne tolkningen som må tiltale, dersom ordene og ordstillingen i grunnteksten kan gjengis slik. For da blir det ikke slått fast noe om noen bestemt slags forkynnelse av Kristus i dødsriket. Og det er det mest edruelige standpunktet, så sant vi ikke skal gi oss til å ville dra bort dekket fra det Gud ikke har gitt oss full klarhet over.

Hvordan det nå enn er med de forskjellige tolkningene, kan vi si dette uten å gå ut over det Ordet åpenbart sier oss: Dette dunkle stedet taler likevel klart nok om at Kristus ble åpenbart for ånder i dødsriket, og at denne åpenbaringen tjente til hans forherligelse.

Videre blir det særlig framhevet at den skjedde overfor den ulydige slekten fra vannflommens tid. Den satte Guds ventende langmodighet på prøve i 120 år i Noahs dager. I den siste tiden trådte denne langmodigheten fram med den sterke formaningen som lå i at arken ble bygd. Det var jo det aller tydeligste beviset på at dommen nærmet seg, og at Guds langmodighet ville briste hvis den ikke ble tatt imot til frelse i sine siste øyeblikk.

Vi har nå i v. 19–20 betraktet det første trinnet i Kristi forherligelse etter hans uforskyldte lidelse, nemlig hans forherligelse overfor dødsriket. I det følgende (v. 21–22) viser apostelen, til oppmuntring for leserne, hvordan Kristi herliggjørelse etter lidelsen også viste seg på jorden, i hans frelsesgjerning overfor slekten som lever på jorden (v. 21), og overfor englemaktene i himmelen, som han troner over ved Faderens høyre hånd etter at han er fart opp til himmelen (v. 22).

Gjennom lidelse til seier
går den vei som Jesus gikk;
om en annen vei å vandre
intet løfte vi jo fikk.

555. Kristi herliggjørelse på jorden og i himmelen (3,21–22)

Med ordet i v. 20 om den lille flokken som ble frelst i vannflommens dager, går apostelen over til å skildre den frelsende virksomheten som var trådt i kraft for slekten som lever på jorden, «ved Jesu Kristi oppstandelse», til herlighet for Guds Sønn etter hans lidelse for oss. I det foregående (v. 19–20) hadde han latt leserne se inn i hvordan Kristi herlighetsglans hadde lyst inn over dødsriket. Nå er det den oppstandne Frelserens herlighet på jorden (se 1 Tim 3,16) han skildrer for leserne.

Denne virksomheten til vår frelse og vår rettferdiggjørelse («reist opp til vår rettferdiggjørelse», Rom 4,25) utøver den oppstandne Frelseren først og fremst gjennom dåpen. Og denne frelsesgjerningen i dåpen ser apostelen avbildet på forhånd i den frelsen som den lille troende flokken fikk del i i vannflommens dager. At flokken var så liten den gangen, blir framhevet ved at tallet på de frelste sjelene («åtte») blir nevnt. Det har vel også betydning som forbilde. Kristi menighet pleier jo alltid å være «den lille hjord» overfor de mange som står imot. Men hvor liten flokken enn er, er den likevel ikke glemt av Gud. Det er en oppmuntring for Guds folk.

Som en ser av grunnteksten, er det ikke arken, men vannet som blir satt fram som motbilde av dåpen. At de ble frelst «i vannet» (slik vår gamle danske oversettelse har det), står egentlig ikke i grunnteksten. Der står det «ved vann» eller «gjennom vann».

Oversetter en «ved vann», slik de fleste gjør, blir vannflommens vann, som ble til fortapelse for de ulydige, sett som et redningsmiddel for de troende, ved at vannet bar arken oppe over avgrunnsdypet. Oversetter en «gjennom vann», må en tenke seg at Noah og familien hans ble værende utenfor arken til vannet hadde steget så høyt at de berget seg gjennom det og inn i arken. Noen har tenkt at Noah i sin iver etter å kalle på mennesker ble værende utenfor arken til vannet («alle kildene i det store dyp», se 1 Mos 7,11) hadde steget så høyt at han måtte gå gjennom vannet og inn i arken.

Riktignok står det i 1 Mos 7,13 at Noah og familien hans først gikk inn i arken «denne samme dagen» vannflommen brøt løs. I så fall må apostelen ha tenkt seg at Noah og familien hans gikk gjennom vannet og inn i arken, som et forbilde

på måten leserne og alle den nye pakts barn går inn i Guds menighet på, nemlig gjennom dåpens frelsende vann.

Likevel stemmer denne oversettelsen, «gjennom vannet», ikke riktig med 1 Mos 7. Der blir det ikke sagt at Noah og familien hans gikk inn i arken fordi vannet steg, men at de gjorde det på Guds befaling, og – etter den mest sannsynlige forståelsen – før vannflommen hadde begynt å komme over jorden. Så må vi helst bli ved den første oversettelsen: «ved vannet». Likesom vannet bar arken oppe, slik bærer vår dåp – motbildet – med sitt vann, som frelser ved Guds kraft, Guds menighet oppe over dødsdypet.

Denne frelsende betydningen av dåpen blir utviklet nærmere i det som blir føyd til om dåpen. Den er «ikke en avleggelse av kjødets urenhet», ikke en ytre renselse fra legemets smuss, ikke noe bare utvortes, slik så mange sekterere vil gjøre dåpen til, «men en god samvittighets pakt med Gud». Slik oversetter vår gamle danske oversettelse.

Men det er usikkert om det greske ordet betyr «pakt». Den betydningen ble først vanlig lenge etter Det nye testamentes tid (i rettsspråket). Ordet må helst oversettes med «henvendelse» eller «bønn». En kan da enten oversette: «en god samvittighets henvendelse (tilflukt) til Gud», eller: «henvendelse (bønn) til Gud om en god samvittighet».

I det første tilfellet betegner det at det kreves en god samvittighet, et redelig og oppriktig forhold (slik vi finner det hos de små barna), for å bli ført fram til dåpen. Men det er alltid vanskelig å tale om en god samvittighet før dåpen. Det synes å være en noe for sterk betegnelse på et oppriktig sinn.

Det beste blir da å oversette: «henvendelse (bønn) til Gud om en god samvittighet». I det lille barnehjertet ligger det jo et sukk, en lengsel mot Gud, som en rest av Guds bilde. Dette lengselssukket må også være til stede hos den voksne for at dåpen kan skje på rett måte. Men dette lengselssukket fra menneskehjertet, som er født i synd, er nettopp rettet mot å få «en god samvittighet» overfor Gud ved den syndsforlatelsen som blir gitt i dåpen.

En pakt er dåpen jo også, selv om det vel neppe blir sagt slik her. Det går fram av at den gamle omskjærelsens pakt finner sin fullendelse i den kristne dåpen, slik apostelen Paulus sier det i Kol 2,11–12. Dåpen er den nådepakten der Gud tar bort vår skyld ved syndenes forlatelse og slik bryter det syndige kjødets makt. Og det gjør han i barmhjertighet, fordi øret hans hører lengselssukket fra det falne menneskehjertet.

Så mye går altså klart fram av dette ordet om dåpen: Dåpens vann, forent med Ordet (se Ef 5,26), gir oss syndere «en god samvittighet» ved syndenes forlatelse (se ordet til Saulus i Apg 22,16: «La deg døpe og få dine synder vasket bort»). Slik frelser den oss, så sant vi tar imot dåpens gave.

Men det er til den oppstandne Frelserens forherligelse at han slik gir oss frukten av sin uforskyldte lidelse i dåpen og dermed «fører oss fram til Gud» (v. 18), inn i livsfellesskap med Gud. Slik blir Kristus herliggjort på jorden. Dette minner oss om ordet i Jes 53,11: «Fordi hans sjel har hatt møye, skal han se det og mettes. Ved at de kjenner ham, skal den rettferdige, min tjener, rettferdiggjøre de mange.»

Så kommer vi (v. 22) til det tredje leddet i vår Frelsers herliggjørelse etter hans uforskyldte lidelse: hans herlighet i himmelen, der han, som «er fart opp til himmelen», er «ved Guds høyre hånd, hvor engler og myndigheter og makter er ham underlagt». «Myndigheter og makter» betegner her hos apostelen Peter, som hos Paulus, forskjellige trinn i englenes myndighet.

For en oppmuntring for leserne, for Herrens troende til alle tider, at vår Frelser, vårt hode, er blitt så høyt opphøyet! Lider vi da med ham og for hans skyld, som de som gjør det gode (v. 16), som de som vil lyde ham, koste hva det koste vil, da skal også vi herliggjøres med ham (Rom 8,17). Det er det høye målet for den kristnes lidelse og den salige lønnen, til ære og herlighet for vår Frelsers navn.

Jesu kors ble seierstrone,
Israel vant Kanaan,
helgenskaren vant sin krone
mens den stod på stormfull strand!

556. «Væpne dere med Kristi sinn!» (4,1–6)

Med kapittel 4 vender apostelen tilbake til hovedtanken i det som gikk forut, etter at han har vist hvordan uforskyldt lidelse i Herren fører til herlighet. Hovedtanken var at leserne som Herrens stridsmenn skulle være rede til å lide. «Kristus har lidd i kjødet», så må også de som tror på ham, «væpne seg med den samme tanken» (v. 1) og ikke vegre seg for å lide i kjødet.

Men dette begrunner han nå fra en ny side. Han viser hvordan «å lide i kjødet» (selvfølgelig den kristne lidelsen for sannhetens skyld) betegner et brudd med synden («den som har lidd i kjødet, er ferdig med synden»). Da Kristus gikk gjennom sin lidelse og døde for oss, ble han ferdig med synden. Synden hadde ikke lenger noe å kreve av ham som vår forsoner hos Gud.

Men noe tilsvarende opplever alle som tror på Jesus. Vi er jo «døpt til hans død» (Rom 6,3). Og dette fellesskapet vårt med Kristi død skal kjennes i livet vårt, slik at det også er blitt et dødsforhold mellom oss og synden. Kjødet er dødsdømt, naglet til korset, og denne dødslidelsen i kjødet merkes i livet til alle sanne troende.

Men nettopp denne lidelsen som det gamle menneskets død volder, denne hellige lidelsen som vi i troen er kommet inn i i kraft av dåpens fellesskap med Herren, er beviset for at vi er ferdige med synden. Ikke slik at synden er borte, men slik at vi har brutt med den, har holdt opp med å tjene den og har dødsdømt den, så den ikke lenger skal ha noen makt over oss. Synden har heller ikke lenger noe å kreve av oss som er døpt til Kristi død og vil leve livet vårt med ham.

Dette sinnet skal være et Guds barns rustning mot alle lokkelser fra verden, både verden inni oss og verden utenfor oss, «slik at dere ikke lenger skal leve etter menneskers lyster, men etter Guds vilje, den tiden dere ennå skal være i kjødet» (v. 2). Den tiden et troende menneske ennå har igjen å leve her i kjødet (i legemet), skal helt igjennom være preget av at det er et dødsforhold mellom oss og synden, men et livsforhold mellom oss og Gud.

Ordet her minner sterkt om Rom 6,11 («Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus»). Det minner også om Gal 2,19–20 («Jeg er korsfestet med Kristus. Jeg lever ikke lenger selv [mitt gamle «jeg»], men Kristus lever i meg. Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn»).

Tidligere hadde apostelen formant dem til ikke å gi hedningene anstøt, men å underordne seg all menneskelig samfunnsorden for Herrens skyld. Men noe annet er det overfor «menneskers lyster» (v. 2). Der gjelder det å vitne med livet at en har brutt med synden og lysten til den. Der kan det ikke bli tale om å slå av overfor verden. Der må de som tror på Jesus, bli en anstøtsstein, slik som han selv.

De levende steinene i Herrens hus (2,5) skal slett ikke være som rullestein som lar seg slipe av i verdens bølgeslag og mister sine hellige kanter. Nei, da ville vi ikke duge til å være steiner i Guds hus. Denne formaningen begrunner apostelen (v. 3) med det alvorlige ordet at de i sin hedenske fortid lenge nok hadde gjort «hedningenes vilje» og vandret i syndens forferdelige lenker: utukt, drukkenskap og skammelig avgudsdyrkelse.

La så bare verden undre seg over at denne syndige ferden er forbi for oss, og at vi ikke lenger løper med «ut i den samme strøm av utskeielser» (v. 4). Synden blir tenkt i bildet av en skitten strøm som flommer over alle bredder (likesom bildet i Jes 57,20, der de ugudelige blir sammenlignet med det opprørte havet: «bølgene skyller opp gjørme og mudder»). Fordi vi før vandret slik som dem, undrer verdens barn seg over at det nå er blitt så helt annerledes med oss.

«Og derfor spotter de dere.» For å forsvare sitt syndeliv griper verden til spottens våpen. «Men», sier Ordet (v. 5), «de skal gjøre regnskap for ham som står ferdig til å dømme levende og døde.» Guds barn skal bære denne spotten i stillhet og ikke la seg skremme av den til å slå av på et hellig liv. Verdens spott skal en gang fram for Guds domstol, hvor mye verden nå enn setter seg til doms over de troende.

At Herrens dom skal gå ut over «levende og døde», det vil si over alle, enten de lever når Herren kommer igjen, eller allerede er døde, blir begrunnet i v. 6. Der står det at nettopp «derfor ble evangeliet forkynt også for de døde, for at de vel skulle dømmes for mennesker i kjødet, men leve for Gud i ånden».[1]

Også dette ordet blir forstått forskjellig, slik vi allerede antydet i slutten av kapittel 3. Det kommer an på om en forstår 3,19 som en frelsesforkynnelse for de avdødes ånder eller ikke. De som forstår det om en forkynnelse til omvendelse i dødsriket, forklarer det slik: Alle skal gjøre Kristus regnskap. Derfor er evangeliet blitt forkynt etter døden for dem som ikke hørte det mens de levde. Selv om de for mennesker ble dømt i kjødet, det vil si endte det legemlige livet uten å ha tatt imot frelsen, skulle de likevel kunne leve i ånden for Gud (i Guds øyne).

Da ville det i dette ordet være tale om en evangelieforkynnelse ikke bare for dem som er nevnt i 3,19–20 (Noahs samtidige), men for døde generelt – etter sammenhengen for døde som ikke hadde hørt Ordet her nede. I det lå det så en passende begrunnelse for at alle skal gjøre Herren regnskap: Alle skal høre evangeliet og få valget, og slik kan de dømmes med rettferdighet.

Mot tanken i seg selv kan det vel ikke innvendes noe, selv om det ikke noe annet sted blir talt om noen evangelieforkynnelse for døde. Det er Guds vilje at alle skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse (1 Tim 2,4), så sant de selv vil. Da tør vi gå ut fra at han også har sine veier til å legge valget fram for hvert

[1] NB: «for at de vel skulle dømmes som mennesker i kjødet, men leve som Gud i ånden».

menneske som ikke fikk det her i jordelivet.[2] Men det hører til de skjulte tingene som vi ikke finner noe åpenbart om i Skriften, hvis det da ikke nettopp skulle være her på dette stedet, om ordet skal forstås slik som nevnt ovenfor.

Likevel er det ikke få som tolker Guds ord, som forstår ordet her på en annen måte, slik vi allerede nevnte det ved 3,19–20. De mener at det her bare blir talt om at evangeliet er blitt forkynt for dem som nå er døde, men at det ble forkynt for dem mens de ennå levde. Ordene i grunnteksten kan like godt, og kanskje enda mer språklig riktig, forstås slik at evangelieforkynnelsen ikke fant sted etter den dommen i kjødet som ligger i den legemlige døden, men før denne hendelsen.

Etter denne oppfatningen blir meningen da enten en trøst for de troende som her i livet hadde måttet tåle spott og motstand for sin tros skyld, og som var gått bort før Herren kom igjen. Trøsten er da at Herren nettopp derfor hadde latt evangeliet lyde for dem her i livet, for at han kunne sikre dem et liv «i ånden» etter at dødens dom var gått over kjødet deres – det vil si i en forklaret, herliggjort menneskenatur (likesom Frelserens oppstandelseslegeme).

Slik levendegjort skulle disse brødrene som var gått bort, stå for hans trone når Herren kom igjen for å dømme levende og døde, og der få den guddommelige frifinnelsen fra Herrens munn for alle anklagene og spotten fra fiendene deres her i jordelivet.

Eller så blir dette ordet forstått som en trussel mot spotterne som er omtalt i v. 5, ikke bare de spotterne som levde da, men også dem som allerede var døde. Trusselen blir begrunnet nettopp med at evangeliet også var forkynt for dem mens de levde, for at de skulle vinne liv i ånden etter Gud, selv om evangeliet ikke gav frelse fra en legemlig død. Tanken er da at disse avdøde spotterne hadde hørt evangeliets tilbud forgjeves i sin levetid, så Guds hensikt med dem ikke ble nådd. Derfor måtte de falle inn under dommen som nærmet seg.

Men enten ordet blir oppfattet som en trøst med tanke på avdøde brødre eller som en trussel mot avdøde spottere, er disse siste tolkerne enige om at det her ikke er tale om en evangelieforkynnelse i dødsriket, men bare om en forkynnelse i jordelivet for slike som var døde da apostelen skrev dette brevet.

Det hviler et dekke over dette som vel vanskelig kan løftes her i denne tiden. Det som er klart ut fra Ordet, er dette: Evangeliet sikrer riktignok ikke mot legemlig død, men tar sikte på å gi et åndelig liv og også å føre det døde legemet inn i en forklaret, åndelig tilstand, så sant evangeliet er blitt tatt imot. Og videre er det klart ut fra Ordet at hver sjel skal gjøre regnskap for dommeren over levende og døde. Men om det her menes en evangelieforkynnelse på en annen måte enn at evangeliet ble forkynt for de nå avdøde i deres jordeliv, om det står mening mot mening.

Det som gjelder for hvert menneske, er å ta imot evangeliets tilbud om liv når tilbudet blir gitt oss, og ikke utsette omvendelsen i tillit til at den alltid kan nås. Og for Guds barn gjelder det å ikke la seg skremme av verdens spott til å skikke

[2] Skriften taler ikke om noen ny mulighet til omvendelse etter døden. Den sier at «det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom» (Hebr 9,27). Hvordan Gud handler med dem som aldri hørte evangeliet, har han ikke åpenbart.

seg lik verden og leve for «menneskers lyster». De skal heller være rede til å lide, og i dette sinnet leve etter Guds vilje med den store dagen for øye.

Se, den klare morgenstjerne
vitner høyt fra himlens hvelv:
Dagen hastig nå seg nærmer,
den hvis sol er Herren selv;
verdens aftenstjerne slukkes,
og med den all natt og strid;
trette vektere i tårnet,
våk da enda en liten tid!

557. Formaning til å tjene hverandre i kjærlighet med bønnens sinn, Gud til ære (4,7–11)

Med dette tredje og siste avsnittet av brevet begynner apostelen en rekke formaninger til de troende. De gjelder det rette forholdet i menighetslivet, slik det skal være hos sanne og levende lemmer av menigheten. Som den røde tråden gjennom alle disse formaningene går den levende forventningen om «alle tings ende» og om at Kristi «herlighet blir åpenbart».

«Men alle tings ende er kommet nær.» Disse ordene knytter seg til tanken i v. 5 om den kommende dommen. Hele tiden mellom Herrens frelsesverk her på jorden og hans gjenkomst blir i Det nye testamente stadig kalt tidenes ende, de siste tider (se Hebr 1,1 og mange andre steder). Dermed er det sagt at hele tiden imellom bare er en utvikling av det som ble gitt ved Kristi første komme.

Om denne tiden blir kortere eller lengre etter menneskelig tidsregning, er den for Gud bare som en liten stund. Slik skal også vi se den: som en ventetid som stadig må drive lemmene i Kristi menighet til å være på vakt ved gry og ved kveld.

Men for å være rede trengs det (v. 7) først og fremst åndelig edruelighet, sindighet, så en kan være fylt med bønnens ånd. I grunnteksten står det: «Vær derfor sindige og edrue til bønner.» Flertallet peker på den gjentatte bønnen, på et liv i bønn.

Men en er bare skikket til å be når en holder seg fri for alt som beruser sinnet: både for fantasiens narrespill og alt svermerisk vesen og for verdenslivets dårende påvirkning. Derfor sier også Herren til disiplene sine, med tanke på sin gjenkomst: «Ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer» (Luk 21,34). Det kreves årvåkenhet for å kunne leve i bønnens ånd.

Til dette knyttes (v. 8–11) en formaning til inderlig broderkjærlighet, og den blir satt som noe av det viktigste («fremfor alt»). Kjærligheten til hverandre har jo Herren satt som det store kjennetegnet på disiplene sine (Joh 13,35). Apostelen begrunner formaningen sin videre med et ord fra den gamle pakt, fra Ordsp 10,12: «Hat vekker trette, men kjærlighet dekker over alle overtredelser.» Det samme fant vi i Jak 5,20. Der er meningen at kjærligheten fører de villfarne

tilbake til Herren og slik hjelper dem til å få syndene sine skjult under syndenes forlatelse.

Her er nok likevel hovedtanken at kjærligheten skjuler en mengde synder ved å dekke dem med den gjensidige tilgivelsens kappe. Vi blir minnet om Herrens ord til Peter (Matt 18,22) om å tilgi ikke sju ganger, men «sytti ganger sju», det vil si: alltid.

Kjærlighetens stadige tilgivelse er nødvendig for at Åndens enhet kan bevares blant Guds barn. Vi støter jo ofte an mot hverandre. Mangler den tilgivende kjærligheten, ender det hele i splittelse, krenkelse og kalde hjerter. Men like nødvendig som den tilgivende kjærligheten er, først og fremst blant Guds barn, like nødvendig er kjærlighetens tjenende sinn. Vi er satt til å tjene hverandre, understreker apostelen (v. 9–10), både på det timelige og det åndelige området.

Å være gjestfrie «uten knurr» var en side ved den tjenende broderkjærligheten som var svært nødvendig i de tider. De kristne bodde så spredt, og båndet mellom de troende i de forskjellige egnene og landene ble særlig holdt inderlig ved gjensidige besøk. Når apostelen føyer til «uten knurr», tenker han ikke bare på at gjestfrihet selvfølgelig alltid kostet noe. Han tenker nok også på at den av og til førte med seg farer. Hedningenes hat ble sterkere hver gang de så at gjestfriheten var en bekjennelse av broderbåndet mellom Jesu venner.

Denne siste siden, frykten for verdens spott fordi vi viser de hellige gjestfrihet, er vel ikke noen særlig fristelse i våre dager. Men formaningen om å vise gjestfrihet villig og med glede trengs sannelig til alle tider. Måtte vi riktig se at det er en nåde (Hebr 13,2)!

Men den tjenende kjærligheten skal også vise seg ved at enhver bruker den «nådegaven» han særlig har fått, ikke til å opphøye seg selv eller til å glimre med, men til å tjene brødre og søstre, så Kristi legeme blir oppbygd (Ef 4,12). Slik skal vi kjenne oss som husholdere over den nåden Gud har betrodd oss. Denne nåden viser seg jo i menigheten som mange slags gaver (se 1 Kor 12,4–11). Da gjelder det å være «gode» husholdere, så vi ikke først ser på vårt eget, men på hva Guds hus trenger, og på vårt ansvar overfor Gud.

Husholderens ansvar overfor Gud peker apostelen særlig på i v. 11: «Om noen taler, han tale som Guds ord» (egentlig «Guds utsagn»). Det er ikke våre egne tanker vi skal legge fram i menigheten. Vi skal ydmykt sette vår ære i å bære fram Guds sannhet som tjenere, som de som er seg bevisst at de har fått ordet fra Gud. Vi blir minnet om ordet i Åp 22,18–19 om ikke å «legge til» og ikke å «ta bort» fra Guds ord.

Og det som gjelder forkynnelsen av Ordet, gjelder også all annen «tjeneste» i Guds hus. Også der skal vi tjene «ved den kraft som Gud gir», ut fra det som er betrodd oss, og ikke ut fra det vi selv har laget. Men den kraften Gud gav oss, skal vi bruke fullt ut, «for at Gud må bli æret i alle ting ved Jesus Kristus». Dette minner om Frelserens ord i Bergprekenen: «Slik skal dere la lyset deres skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør og prise deres Far i himmelen» (Matt 5,16).

Bare «ved Jesus Kristus» kan vi gi Herren vår Gud ære (Jer 13,16), den «æren og makten» som «tilhører» ham «i all evighet». Apostelen føyer til et «Amen».

Det lyder som et ekko av lovprisningen som Herrens bønn slutter med i menighetens gudstjeneste.

Guds ære er det høyeste målet som er satt for Guds barn. Når vi sikter mot sjelens frelse, skal det dypeste i dette målet være å bli til pris for Guds herlighet i all evighet (Ef 1,6). Det siste og evige målet er å stå i den skaren som gir Gud ære i evighet. Det er det saligheten består i.

All jakt etter egen ære er av djevelen. Den er et ran fra Gud. La oss derfor våke og be om at vi i all vår ferd og gjerning i Guds menighet må bli renset fra det syndige vesenet som vil stjele ære fra Gud, og bli øvd i den salige ydmykheten som gir Gud all ære ved Jesus Kristus.

På vakt hver stund, hver time, alle vegne!
For fienden våker uten rast og ro,
vil med sin list din helligdom seg tilegne,
der Den Allmektige skal bo!
På vakt ved gry, på vakt ved kveld,
våk og be hver stund!

558. Det rette synet på lidelser for Kristi skyld (4,12–19)

Flere ganger har apostelen i dette brevet dvelt ved de trengslene leserne opplevde for troens skyld, og han har søkt å kaste herlighetens lys over dem. Den tonen klang gjennom innledningen (1,3–12). Den samme tonen møtte vi i formaningen til tjenerne (2,18–25) og likeså i kapittel 3. Der ville han ut fra Kristi lidelse og den herligheten som fulgte, vise dem velsignelsen i å lide «når en gjør det gode». Enda en gang tar han nå denne saken fram, og ikke i forbifarten som før, men som et eget punkt.

Formaningen går her ut på at de, langt fra å undre seg over lidelsen, heller skulle glede seg over den (v. 12–13). Langt fra å skamme seg over den skulle de heller prise Gud for den kristenstanden og det kristennavnet som de måtte lide for (v. 14–16). Han slutter betraktningen med å vise til at disse lidelsene nettopp pekte mot at dommen over denne verden var nær. Den dommen ville føre til en forferdelig utgang for de ugudelige, de vantro, som plaget dem.

Hvor mye bedre var det da å høre til «Guds hus»! Det blir nok rammet av dommen gjennom de lidelsene den fører med seg for de troende i begynnelsen, men det skal ikke falle for dommen. For Guds barns lidelse er jo en lidelse «etter Guds vilje», til deres rensing. Derfor skal de under denne lidelsen frimodig overgi sjelene sine i Guds hånd (v. 17–19).

Apostelen begynner formaningen med å kalle leserne ved et særlig navn: «Mine kjære!» Han vet hvor tungt det er for kjøtt og blod å lide. Han føler med dem, for de ligger ham jo så inderlig på hjertet. Men han synes likevel ikke synd på dem. At Guds barn må gjennom lidelsens ildprøve, er jo ikke «noe merkelig». Herren har sagt til vennene sine: «I verden har dere trengsel» (Joh 16,33). Denne trengselen skal ikke være til skade for Guds barn, men til rensing («til prøvelse»), så bruden kan bli gjort i stand og smykket til å møte sin himmelske brudgom.

Derfor skulle de glede seg «i samme grad som» de fikk «del i Kristi lidelser», det vil si lidelser som de led for Kristus, for Guds rikes skyld. Også slik kan et Guds barns lidelser for troens skyld kalles Kristi lidelser, fordi det jo er Kristus i de troende som verden hater. Over slike lidelser skal Guds barn glede seg allerede her nede, så gleden kan bli til jubel når Kristi herlighet blir åpenbart.

Jubelen på den dagen har som vilkår at en her på jorden villig tar sitt kors opp, ikke som en bitter byrde, men som en nåde.

At det er en nåde å bli «spottet for Kristi navns skyld», viser apostelen i v. 14: «Dere er salige», sier han, «for herlighetens og Guds Ånd hviler over dere.» Lidelsen for Kristi skyld er nettopp et pant på at «herlighetens Ånd», som jo er «Guds Ånd», hviler over oss. Var det verdens ånd som var over oss, ville vi ikke bli spottet for Kristi navns skyld. Navnkristne slipper slik spott, sanne kristne aldri.

Når Guds Ånd her kalles herlighetens Ånd, ligger det en trøst i det: Denne Ånden fører gjennom lidelse til herlighet, den himmelske herligheten.

Tillegget i slutten av v. 14 («hos dem blir han spottet, men hos dere blir han æret») finnes ikke i en god del håndskrifter. Selve tanken i det er likevel sann og bibelsk: Guds Ånd som herlighetens Ånd blir «spottet» hos verdens barn, men «æret», lovprist, hos de troende. Motsetningen mellom de troendes ringe ytre kår og den indre herligheten i Guds Ånd gjør ofte verdens spott større. Men Guds barn vet at det bærer den dyrebare skatten i leirkaret. Det priser Gud for hans Ånd og ber: «La din Ånd ei fra oss vike, til vi ser deg i ditt rike!»

«Om dere blir spottet for Kristi navns skyld», hadde apostelen sagt. Dette begrunner han med en advarsel (v. 15): Det måtte likevel ikke være for deres egne lasters skyld de kom til å lide. Han nevner flere grove synder, men så også dette å «blande seg i andres saker». Det blir her satt ved siden av grove misgjerninger, fordi en slik ferd hadde et anmassende hovmod som forutsetning.

Det var vel en nærliggende fristelse for de troende, nettopp fordi de hadde fått større lys, å ville ta seg myndighet også i det som ikke angikk dem. Men en slik overlegenhet virket bare ondt. Der Gud kaller oss, og det han setter oss til, der har vi vår oppgave. Men å gå over den grensen er synd, egenrådighet. Å lide for egenrådighets skyld måtte de skamme seg over.

Men å lide som kristen (v. 16), for dette navnets skyld, skulle de ikke skamme seg over. De skulle «prise Gud for dette navnet». Navnet «kristen» kom fra hedningene, og dette stedet er det eneste der navnet «kristen» blir brukt av en kristen. Vi finner det brukt første gang av hedningene i Antiokia (se Apg 11,26), da hedningene var blitt klar over at Jesu disipler ikke bare var en jødisk sekt.

Kristus betyr «den salvede», så «christianos», som ordet heter på gresk, betyr egentlig den salvedes folk, kongsfolket. I hedningenes munn var det sikkert samtidig et spottenavn. Foruten dette stedet og det nevnte stedet i Apostlenes gjerninger finnes det bare ett sted til i Det nye testamente, nemlig Apg 26,28. Apostelen ser det her som et æresnavn. I våre dager har de fleste glemt hva det betyr: å høre Kristus til. Navnet «de hellige», som oftest blir brukt om de troende i Det nye testamente, har mer vekkende kraft i våre dager.

Som grunn til å ære Gud for navnet «kristen», enda det fulgte lidelse med å bære det, viser apostelen nå til den kommende dommen. Han sier at «dommen skal begynne med Guds hus». Det vil si at den kommende verdensdommen blir innledet av de trengslene som kommer over Guds menighet (v. 17). De troende blir renset gjennom disse trengslene. Men verden modnes til dom nettopp ved

at den i sin ondskap fører disse trengslene over Guds hus. Den endelige atskillelsen mellom klinten og hveten blir forberedt gjennom menighetens lidelser.

Men apostelen sier at de kristne bare skal lide begynnelsen av denne dommen. Slutten av den vil vende seg mot verden selv, den verden som står evangeliet imot. Over den vil dommens tordensky bryte løs. At det vil ende forferdelig med de vantro, begrunner apostelen med å vise til Ordsp 11,31, der det står i grunnteksten: «Se, den rettferdige får sin lønn på jorden. Hvor mye mer da den ugudelige og synderen!»

Det vil si: Når Herren ikke unnlater å beskjære og tukte det grønne treet (den som er rettferdig i troen), så han «med nød og neppe» blir frelst (v. 18), det vil si bare med vanskelighet og under mye kamp kommer gjennom den trange veien – hvordan vil det da gå med det tørre treet, med «den ugudelige og synderen» (den som vil bli i sin synd)? Vi blir minnet om Herrens ord i Luk 23,31 til Jerusalems døtre, som fulgte ham ut til Golgata: «For gjør de slik med det grønne treet, hva skal så skje med det tørre?»

Hvor lykkelig er det da å være blant dem «som etter Guds vilje må lide», som lider for rettferdighets skyld, til rensing, slik gullet blir renset i ilden! Riktignok er det verden som fører lidelsen over de troende. Men Gud tillater det og gjør lidelsen om til gagn for barna sine.

Under slik lidelse skal en frimodig overgi sin sjel til «den trofaste Skaper». Han har skapt oss både som mennesker og som nye mennesker. Han vil også i trofasthet våke over alle sine skapninger som kjenner ham som sin Skaper og rette eier (Jes 1,3), så lidelsen ikke skal ødelegge hans skaperverk (se 1 Kor 10,13: «Gud er trofast. Han skal ikke la dere bli fristet over evne»).

Men en slik tillitsfull overgivelse til Gud skal ikke bestå i at en selv blir uvirksom. Den skal være forbundet med iver etter å «gjøre det gode» (v. 19), det vil si det Gud vil. Fristelsen til å synke hen i uvirksomhet i trange tider og på en usunn måte overlate alt til Gud er ikke ukjent i Guds menighet. Nei, Gud vil at vi, hans barn, skal arbeide mens det er dag. Hvor vanskelige de ytre forholdene enn er, skal vi holde fram med å øve oss i å gjøre hans vilje.

Derfor står det her at vi skal overgi sjelene våre til Gud «idet vi gjør det gode». Det er forskjell på kjødelig egenstrev og den åndelige nidkjærheten som ikke synker sammen eller lar hendene synke, men blir tro i Herrens gjerning og legger vinn på å ha en uskadd samvittighet. Det er den rette måten å overgi sin sjel til Gud under lidelsen.

Et vakkert eksempel på det finner vi i Apg 5,40–42. Det jødiske Rådet hadde latt apostlene hudstryke, en forferdelig lidelse som gjorde ryggen til en eneste blodig masse. Men de «gikk da bort fra Rådet, glade over at de var aktet verdige til å bli vanæret for Navnets skyld. Uten opphold fortsatte de med å lære hver dag i templet og hjemme, og å forkynne evangeliet om at Jesus er Messias». De holdt fram med å «gjøre det gode», å arbeide for Herrens sak, tross all lidelse.

Hen over jord et pilegrimstog
så stille skrider frem,
dets sang på alle jordens språk
lovpriser himlens hjem.

Blant alle verdens folkeslag
det reiser korsets røde flagg,
tross hat og bål, tross spott og sår
det stille fremad går.

559. Formaning til menighetens eldste (prestene) (5,1–4)

At det i dette brevet finnes en egen formaning til prestene, «de eldste» (presbyterne), er godt å forstå. Jo mer truet de kristnes stilling var, desto viktigere var det at veilederne deres var på sin post.

I ydmyk kjærlighet stiller apostelen seg her på linje med de eldste. Han opptrer ikke som deres overordnede, men som «medeldste», enda Peters krets jo var kirken i sin helhet, mens de eldste hadde avgrensede kretser.

Apostelen kaller seg deres likemann også når det gjelder forkynnelsen, idet han kaller seg «vitne om Kristi lidelser». Både han og de skulle jo forkynne det evangeliet som har Kristi lidelse for oss som midtpunkt. Men også her var det en forskjell: Apostelen kunne i tillegg vitne om Kristi lidelse som øyenvitne. For øvrig var apostelen jo også et vitne ved de lidelsene han selv bar for Kristi skyld (se 4,13: del i Kristi lidelser).

Men når han slik stiller seg som deres likemann i gjerningen, gjør han det også når det gjelder den kommende herligheten. En gang spurte Peter Herren hva de, apostlene, skulle få, de som hadde forlatt alt for hans skyld (Matt 19,27). Her spør han ikke lenger slik. Det er en renset og ydmyket mann som taler til oss gjennom brevet her. Nå var det stort for ham bare å få del i herligheten sammen med alle de frelste.

Etter at han slik har stilt seg på brorsplass sammen med de eldste (v. 1), går han over til formaningen. Den trenger jo best inn når den blir båret fram fra en ydmyk plass, og det burde alle Guds barn merke seg. «Vokt den Guds hjord som er hos dere, idet dere har tilsyn med den!» Med disse ordene blir formaningen innført under et bilde som er vanlig i hele Skriften: Guds folk som hjorden og ledernes gjerning som en hyrdegjerning.

To ting understreker apostelen. For det første: Hjorden er «Guds», ikke prestenes. I verden snakker en ofte om at den og den presten «har en stor menighet». Men finnes det ikke noen annen menighet enn den som er prestens, da står det ikke godt til. Oppgaven for evangeliets tjenere er at de dyrekjøpte sjelene kan bli ført til sin rette eier, så det kan bli en Guds menighet. Og nettopp dette at menigheten er Guds, skal hjelpe presten til å forstå sin stilling rett.

Men for det andre: Hjorden «er hos» (eller «blant») de menneskelige hyrdene. Den er overlatt til prestens omsorg. I det ligger den store gaven, men også den

store oppgaven, som apostelen nå (v. 2–3) peker på. På tre punkter advarer han mot et skjevt forhold og innprenter det rette sinnet som svarer til det. Ordet treffer sikkert nettopp de punktene som ofte har ført skam over prestestanden.

For det første innskjerper apostelen at gjerningen skal gjøres «ikke av tvang, men frivillig». Den skal ikke tas opp som en ytre byrde som en prøver å komme over så lett som mulig. For det andre: «heller ikke for ussel vinnings skyld», som et rent levebrød, men «med villig hjerte», drevet av Kristi kjærlighet, skal gjerningen gjøres. Og for det tredje: ikke med herskersinn. Hjorden er jo «Herrens arv». «Menighetene som er betrodd» dem, er Herrens, for at prestene i dem skal være Herrens tjenere og tjene hjorden i Herrens tjeneste (se 1 Kor 3,21–22 og 4,1).

Den framskutte plassen presten har, skal han ikke vise ved å herske, men ved å gi hjorden et rett forbilde på et hellig liv, ved å være et «forbilde for hjorden» (se 1 Tim 4,12). I det skal den prestelige myndigheten ha sin rette grunnvoll.

Men ved siden av formaningen føyer apostelen også til oppmuntringen: «Når så overhyrden åpenbarer seg», skal Herrens tro tjenere få «ærens uvisnelige krans». Ordet i grunnteksten kan også gjengis med «herlighetens amarantkrans». Amarant er en blomst som aldri visner, men stadig blir ny. Meningen blir altså den samme: Herlighetskransen fra Herren vil alltid bevare sin skjønnhet gjennom alle evigheter og ikke visne som alle verdens æreskranser.

Når Herren blir kalt overhyrden, er prestenes tjenende stilling som bare underhyrder dermed uttrykt. Det er igjen en hjelp til å bli i ydmykheten. Det er troskap Herren ser etter hos tjenerne sine, men troskapen gir han selv til hver den som ber om den. «Han kroner», som Augustin så vakkert har sagt, «ikke våre fortjenester, men sine egne gaver.»

I dette avsnittet (v. 1–4) har vi et sant prestespeil, dypt og innholdsrikt tross de få ordene. Summen av det er: «Ikke herre være, men Herren tjene.» Vår Frelser har selv gitt oss et eksempel på ydmykhet (Joh 13,15) da han vasket disiplenes føtter. Han har ikke vist oss leiekarens eksempel, men den gode hyrdens, som ofrer seg for sauene.

Ei å tjenes, men å tjene,
derfor Jesus kom hit ned,
bar vår svakhet, våre byrder
og på korset for oss stred!

560. Formaning til ydmykhet og tillit (5,5–7)

Formaningen til ydmykhet, som gikk gjennom den forrige henvendelsen til de eldste, blir nå (v. 5–7) utvidet til en mer allmenn formaning til alle. Likevel begynner apostelen med å vende seg kjærlig til de unge i deres forhold til «de eldre». Noen forstår «de unge» som de øvrige medlemmene av menigheten i forhold til veilederne deres. Men det skal kanskje heller forstås om de unge i menigheten overfor de eldre generelt.

I oldtiden ble det lagt overordentlig stor vekt på at de unge viste de eldre ærbødighet, også blant hedningene. Ble en slik ærefrykt krenket, ville det vekke anstøt også utenfor menigheten. De troende unge burde gjerne også i dag gå foran i en slik ydmykhet.

«Og dere alle må ikle dere ydmykhet mot hverandre», slik at en binder den fast om seg. Denne formaningen til ydmykhet mot hverandre blant de troende møter vi ofte i Den hellige skrift (Ef 4,2; 5,21 og Fil 2,3). Den stemmer med Herrens ord: «Ta plass nederst!» (Luk 14,10). Formaningen til ydmykhet blir også styrket ved at apostelen viser til et ord fra Det gamle testamente (Ordsp 3,34): «Gud står de stolte imot (i Ordspråkene: «spotterne»), men de ydmyke gir han nåde.»

Det samme ordet fant vi i Jakobs brev (4,6). Der ble det brukt til å innskjerpe ydmykhet overfor Gud, som er kilden til all sann ydmykhet mot hverandre, og den kraftige motstanden mot djevelen som følger av det. Ydmykhet og fasthet hører nøye sammen.

Fordi Gud gir de ydmyke nåde, heter det videre (v. 6): «Ydmyk dere derfor under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye dere i sin tid.» Som tillegget i v. 7 om å kaste all bekymring på Gud viser, tenkes det her særlig på en ydmyk holdning til de lidelsene som blir lagt på oss.

Et Guds barn skal i alle slike lidelser se forbi alle mellomårsakene og opp til Gud. Det skal ta lidelsen som en faderlig tukt (se Hebr 12,5–11) og bøye seg stille, dypere og dypere, under Guds hånd. Det er den «veldige hånden» som har makt til å «nedtrykke», men også til å «opphøye» (se 1 Sam 2,7–8).

Herren har «sin tid» for begge deler. Han nedtrykker aldri barna sine uten for nettopp å opphøye dem desto mer når lidelsen har nådd sitt mål. Opphøyelsen kommer i alle fall på den store dagen, men ofte også allerede her nede.

Vår oppgave under slik lidelse er da med et ydmykt sinn stadig å «kaste all bekymring på» Gud, i fast tillit til at «han har omsorg for» oss. Ordet her er et ekko av Sal 55,23: «Kast på Herren det som er lagt på deg, han skal holde deg oppe.»

Han som har sagt om spurvene: «Ikke én av dem er glemt hos Gud» (Luk 12,6), han glemmer aldri hva vennene hans trenger. Han som elsker mer enn noen mor, har jo også sagt: «Se, i begge mine hender har jeg tegnet deg» og: «Glemmer vel en kvinne sitt diende barn …? Om også de glemmer, så glemmer ikke jeg deg» (Jes 49,15–16).

Men vi skal merke oss at det står: «Kast all deres bekymring på ham.» Det ligger i det at sorgen og bekymringen henger så fast ved vårt lite troende hjerte at vi må be om troens kraft til virkelig å få den slynget bort fra oss og over på ham som kan og vil bære oss og byrden vår med. La din sorg, du Guds barn, all din sorg, hvile på Gud. Da kan hjertet ditt hvile selv midt i det tyngste.

Ja, synes du at dagens byrde
blir tung å bære lenger frem,
ta Jesus med, den gode hyrde,
han bærer deg – og byrden hjem.

561. Formaning til fasthet mot sjelefienden, djevelen. Avslutningshilsener (5,8–14)

I dette avsluttende avsnittet peker apostelen på den fienden som står bak alle de mange fristende kreftene. Bak verden, både verden inne i oss og verden utenfor oss, står dens fyrste, djevelen. Det navnet betyr jo «anklageren». Det greske ordet for «motstander» (som svarer til det hebraiske «Satan», som betyr fiende) betegner egentlig en motpart i retten. Dette kunne se ut til å peke på det som står om djevelen i Åp 12,10, at han er «våre brødres anklager, han som anklaget dem for vår Gud dag og natt».

«Vi går i fare hvor vi går, vår sjel skal alltid tenke at fienden allevegne står i veien med sin lenke.» Derfor: «Vær edrue, våk!» Som en soldat må være edru for å kunne speide årvåkent etter fienden, slik må også vi som tror på Herren. Sinnet må holdes fritt for all beruselse, både i denne verdens lyst og i denne verdens engstelser. Fantasien må holdes under Åndens tukt, og det like mye under lidelse som under nytelse. Hvor lett maler ikke fantasien opp verdens herligheter for seg! Men den lager seg også de mange forvirrede skremmebildene.

Det gjelder å møte den forferdelige fienden med en stille, ydmyk fasthet. Han blir her sammenlignet med en «brølende løve» som hungrer etter bytte. Også vår Frelser blir sammenlignet med løven, «løven av Judas stamme» (Åp 5,5). Augustin sier med rette om dette: «Kristus blir sammenlignet med løven på grunn av dens tapperhet, djevelen på grunn av dens villskap. Den ene er en løve til å seire, den andre en løve til å gjøre skade.»

«Stå ham imot, faste i troen!» Det er Guds ords anvisning på det rette forholdet til djevelen. Aldri heter det i Guds ord at Guds barn skal frykte djevelen. Både i Jak 4,7 og Ef 6,11 sies det som her: «Stå ham imot.» Vi skal frimodig ta opp kampen mot denne forferdelige fienden, faste i troen og ved troen, fordi Løven fra Juda er sterkere enn løven fra helvete. Denne troen er rustningen som gjør oss mektige til å stå djevelen imot.

Det er forsakelsens og troens sinn det her pekes på, det sinnet som ydmykt kjenner sin egen avmakt, men også Herrens «veldige kraft» (Ef 6,10). Da må Satan flykte for Kristi kraft. Da blir Herrens løfte oppfylt (Sak 2,12): «Den som rører ved dere, rører ved hans øyesten.»

Men det følger lidelse med denne stadige kampen. Slik er jo kårene for alle Guds barn her på jorden. «Dere vet jo», sier apostelen, «at brødrene deres rundt om i verden må gå igjennom de samme lidelsene.» Derfor skal lidelse for troens skyld ikke forvirre Guds barn, så fienden får oss ut i «vantro, fortvilelse og annen stor skam og last», som Luther sier i forklaringen til sjette bønn. Tvert imot skal en slik lidelse være et tegn for oss på at vi hører med til Guds barneflokk på jorden.

Etter at han slik har formant dem til fasthet, til å stå uforferdet på vakt (v. 8–9), vender han sitt eget og lesernes blikk oppover mot ham som er «all nådes Gud», og priser hans navn (v. 10–11). Hans nåde er sterk nok til å føre igjennom for oss det han kalte oss til. Han kalte oss til «sin evige herlighet i Kristus». Men i hans kall var også lidelsens vei innbefattet.

Aldri skjulte Jesus for disiplene at det ville gå gjennom verdens hat og trengsel. Heller ikke apostlene skjulte for disiplene at «vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler» (Apg 14,22). Men lidelsen varer bare «en kort tid», en liten stund. Herligheten er evig.

Hva Guds nådegjerning skal bestå i, blir sagt oss i de fire uttrykkene apostelen former forbønnen sin med: «Han skal dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste dere.» Det første ordet, «dyktiggjøre», betyr å gjøre fullt dyktig. Det blir igjen nærmere forklart ved de tre andre ordene, som alle betegner fastheten, det urokkelige sinnet. Det makter Gud å gi. I oss selv er vi bare svake siv, men Gud kan gjøre oss til klippemennesker. Da må vi nok stemme i med apostelen: «Ham tilhører makten i all evighet!» (samme lovprisning som i 4,11). Med lovsang begynte apostelen (se 1,3), og med lovsang fortsetter og slutter han.

I v. 12 nevner apostelen enda en gang hovedhensikten med brevet, som han sendte dem med Silvanus, «den trofaste bror». Hensikten var å stadfeste for dem at det var «Guds sanne nåde» de stod i. De måtte ikke la trengselen rokke dem i at nettopp den nåden de hadde fått del i, var Guds sanne nåde, og fra den måtte de ikke vike.

Det har jo møtt oss gjennom hele brevet at Guds nåde og lidelse her på jorden er så langt fra å være motsetninger at de tvert imot hører på det nøyeste sammen. Et evangelium uten lidelse hører himmelen til. Men møter vi et evangelium her på jorden som går utenom all lidelse, er det sannelig et falskt evangelium.

«Silvanus» er den samme som «Silas», som han blir kalt i Apostlenes gjerninger. Etter apostelmøtet i Jerusalem fulgte han Paulus til Antiokia og var deretter med Paulus på hans andre misjonsreise. Peter hadde altså kjent ham fra Jerusalem av, og Silvanus måtte også være personlig kjent for en del av leserne fra reisen med Paulus. Når Peter føyer til at han «holder ham for» en trofast bror, er det sikkert bare et umiddelbart uttrykk for Peters kjærlighet til ham. Det er ikke sagt fordi det skulle være nødvendig å skaffe Silvanus innpass hos leserne.

I v. 13–14 har vi avslutningshilsenene. Vi har allerede i innledningen nevnt at Babylon her sikkert betegner den ugudelige verdensbyen Roma, og altså må tas i åndelig betydning. Også tillegget om Markus, «min sønn», skal jo tas i åndelig forstand. Det ligger sikkert i det at Markus er blitt ført til Herren ved

apostelen Peter. At det er evangelisten Johannes Markus det er tale om, er det ingen grunn til å tvile på. I Apg 12,12 hører vi at Peter kjente godt til hjemmet hans, og historien forteller også om Markus som Peters følgesvenn.

Det ser altså ut til at Markus fikk være til stede hos begge de to store apostlene, både hos Paulus og hos Peter, i deres siste dager. Markus var jo hos Paulus under hans første fangenskap i Roma (se Kol 4,10). Under sitt andre fangenskap ser det ut til at Paulus sendte ham til menighetene i Lilleasia, og han var ennå ikke kommet tilbake da Paulus skrev sitt siste brev. Apostelen savnet ham (2 Tim 4,11).

Etter Paulus' død har han, som det ser ut, sluttet seg til Peter. Men fra oppholdet i Lilleasia var han altså personlig kjent for en hel del av leserne, og derfor måtte en hilsen fra ham være kjær for dem.

Til slutt oppfordrer apostelen brødrene til å «hilse hverandre med kjærlighets kyss» når de har lest brevet hans. Denne oppfordringen henger sammen med formaningene til inderlig broderkjærlighet som brevet har inneholdt. Og som det siste lyser han «fred» over dem «alle», så sant de var «i Kristus». Dette tillegget markerer skillet mellom Guds rike og verden. I Kristus, bare i Kristus, er det fred med Gud. Men freden i Kristus kan en eie midt i forfølgelser og trengsel.

Det er nettopp den tonen som går gjennom hele dette vakre brevet. Det gir fredshilsenen en særlig dyp klang at brevet ble sendt til menigheter under korset. En merker så tydelig at det er en mann som er prøvet og ydmyket i lidelsens skole, som her har talt til andre som lider. Han har talt om den herligheten som makter å lyse fred gjennom den ytre ufreden, bare vi ydmyker oss under Guds hånd og står forent på vakt i kjærlighet.

Ak, lader oss alle hverandre erindre
at ingen seg lader fra kronen forhindre!
Når verden og Satan vil bruke sin makt,
så står vi forenede alle på vakt.

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.